

Sigurnosna prosudba u obavljanju poslova privatne zaštite

Pernar, Slavko

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:360530>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-28**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Veleučilište u Karlovcu
Odjel Sigurnosti i zaštite
Specijalistički diplomski stručni studij sigurnosti i zaštite

Slavko Pernar

**SIGURNOSNA PROSUDBA U
OBAVLJANJU POSLOVA PRIVATNE
ZAŠTITE**

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2017.

Karlovac University of Applied Sciences
Safety and Protection Department
Profesional graduate study of Safety and Protection

Slavko Pernar

SECURITY ASSESSEMENT FOR PRIVATE PROTECTION

Final paper

Karlovac, 2017.

Veleučilište u Karlovcu
Odjel Sigurnosti i zaštite
Specijalistički diplomski stručni studij sigurnosti i zaštite

Slavko Pernar

**SIGURNOSNA PROSUDBA U
OBAVLJANJU POSLOVA PRIVATNE
ZAŠTITE**

ZAVRŠNI RAD

Mentor:

Davor Kalem, struč.spec.krim.

Karlovac, 2017.

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
KARLOVAC UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Trg J.J.Strossmayera 9
HR-47000, Karlovac, Croatia
Tel. +385 - (0)47 - 843 - 510
Fax. +385 - (0)47 - 843 - 579

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU

Studij: Specijalistički studij sigurnosti i zaštite

Usmjerenje: Zaštita na radu

ZAVRŠNI ZADATAK

Student: Slavko Pernar

Matični broj: 0420415024

Naziv završnog rada: Sigurnosna prosudba u obavljanju poslova privatne zaštite

Opis zadatka: U ovom radu biti će prikazano na koji način se obavljaju poslovi privatne zaštite kao i zakonske odredbe koje se odnose na obavljanje poslova privatne zaštite. U obzir će se uzeti sustav upravljanja sigurnošću, te o procjeni rizika i upravljanju rizicima. Na posljepku će se govoriti o prosudbi ugroženosti, analizi rizika i sigurnosnom planu u kontekstu zaštite od terorizma. Obradit će se primjer javne ustanove i način sigurnosti koji se u njoj provodi te će se skrenuti pažnja na moguća poboljšanja sigurnosti.

Zadatak zadan:

Rok predaje rada:

Predviđen datum obrane:

04/2017

09/2017

28.9.2017.

Mentor:

Predsjednik ispitnog povjerenstva:

Davor Kalem, struč. spec. crim - predavač

dr. sc. Zlatko Jurac, profesor visoke škole

PREDGOVOR

Zahvaljujem se svojim roditeljima koji su mi davali podršku tokom čitavog školovanja te su imali veliko strpljenje niz godina.

Zahvaljujem se svom mentoru Davoru Kalemu na dobrim savjetima i uputama za pisanje ovog rada, kao i na prenesenom znanju tokom školovanja.

Veliko hvala svima!

SAŽETAK: Razumijevanje sigurnosti te upravljanje sigurnošću važan je čimbenik u uspostavi sigurnosnih procesa. U diplomskom radu nalazi se opis sigurnosne prosudbe u obavljanju poslova privatne zaštite te je prikazana važnost dobro izrađene prosudbe ugroženosti, analize rizika i sigurnosnog plana. Upravljanje sigurnošću znači da se sve akcije moraju prevenirati i proaktivno izvršavati, odnosno, rizik se mora identificirati, odrediti stupnjeve rizika i izraditi plan kojim će se smanjiti mogućnost realizacije rizične situacije. Na posljetku će se koristiti primjer ugroženosti od terorizma kao jednu od, danas, učestalijih tema i sve češćim i nepredvidivim opasnostima te je iznijet problem sigurnosti jedne javne ustanove te njezina ugroženost od terorističkih napada.

Ključne riječi: privatna zaštita, tehnička zaštita, videonadzor, prosudba ugroženosti, analiza rizika, sigurnosni plan, terorizam, sustav zaštite, zaštitar, čuvar

SUMMARY: Understanding security and managing security is an important factor in establishing security processes. In the master's thesis, a description of the security assessment is carried out in the conduct of private security activities, and the importance of well-prepared risk assessment, risk analysis and safety plan. Security management means that all actions must be prevented and proactively executed, that is, the risk must be identified, determined by degrees and create a plan that will reduce the possibility of realizing a risky situation. At last, an example of terrorism threats will be used as one of today's, more frequent topics and more and more unpredictable dangers, and will outline the security issue of a public institution and its vulnerability to terrorist attacks.

Key words: private security, technical protection, video surveillance, risk assessment, risk analysis, security plan, terrorism, security system, security guard, guardian

SADRŽAJ

ZAVRŠNI ZADATAK.....	I
PREDGOVOR.....	II
SAŽETAK.....	III
SADRŽAJ.....	IV
1. UVOD.....	1
2. OBAVLJANJE POSLOVA PRIVATNE ZAŠTIE.....	3
2.1. Zakonska regulativa.....	4
2.2. Sustav upravljanja sigurnošću.....	9
3. PROSUDBA UGROŽENOSTI, ANALIZA RIZIKA I SIGURNOSNI PLAN ZAŠTITE OD TERORISTIČKOG NAPADA.....	11
3.1. Vrste ugrožavanja.....	11
3.1.1. Ugrožavanje prirodnim katastrofama.....	11
3.1.2. Ugrožavanje kriminalnim aktima.....	13
3.1.3. Ugrožavanje tehničko-tehnološkim katastrofama.....	15
3.1.4. Ugrožavanje terorističkim aktima.....	18
3.1.5. Definiranje terorizma.....	20
3.2. Procjena rizika i upravljanje rizicima.....	24
3.4. Opće odredbe procjene ugroženosti od terorističkog napada.....	31
3.5. Prosudba ugroženosti.....	32
3.6. Sigurnosni plan zaštite kod terorističkih i drugih prijetnji.....	34
3.6.1. Primjer prosudbe ugroženosti, rizika i sigurnosni plan za javni objekt.....	37
4. ZAKLJUČAK.....	41
LITERATURA.....	44
POPIS SLIKA.....	48
POPIS TABLICA.....	49

1. UVOD

Tema ovog rada je Sigurnosna prosudba u obavljanju poslova privatne zaštite. Sigurnosna prosudba iznimno je važna u obavljanju poslova privatne zaštite jer o njoj ovisi način obavljanja poslova, odnosno izrada plana za osiguranje štićene osobe, prostora i objekata. Stoga je kod sigurnosne prosudbe važno uzeti u obzir sve parametre koji djeluju na sigurnost, ali i rizike koji bi mogli ugroziti sigurnost.

Pitanje sigurnosti u najnovije vrijeme sve više se promatra na globalnom planu. Iako su puno veće štete i prijetnje od drugih oblika ugrožavanja (prirodne nepogode, katastrofe, tehnološke nesreće) terorizam izaziva najveću uznemirenost ljudi jer se radi o namjernom kriminalnom djelovanju čovjeka prema drugim ljudima i imovini, stoga su brojne države uvele dodatne mjere sigurnosti kako bi maksimalno zaštitile svoje građane. Pitanje terorizma postalo je globalno i ono iziskuje dobre procjene rizika te izradu kvalitetnih planova kojima će se nastojati zaštititi građane u javnom prostoru i u javnim objektima.

U prvom dijelu rada govorit će se o obavljanju poslova privatne zaštite. Prvo će se obraditi zakonske odredbe koje se odnose na obavljanje poslova privatne zaštite. Zatim će se govoriti o sustavu upravljanja sigurnošću te o procjeni rizika i o upravljanju rizicima.

U nastavku će se govoriti o prosudbi ugroženosti, analizi rizika i sigurnosnom planu veznom uz zaštitu od terorizma i drugih, prvenstveno, nasilnih akata kojima se ugrožava sigurnost osobe, objekta ili prostora koji se štiti. U tom kontekstu obradit će se primjer javne ustanove i način sigurnosti koji se u njoj provodi te će se skrenuti pažnja na moguća poboljšanja sigurnosti u javnoj ustanovi. Također, govorit će se o mogućnosti uvođenja sustava za zaštitu štićenog objekta.

Cilj ovog rada je prikazati sve čimbenike sigurnosne prosudbe u obavljanju poslova privatne zaštite kao temelja za izradu plana osiguranja štićene osobe, prostora i objekta. Za potrebe pisanja rada koristila se stručna literatura koja se bavi ovom problematikom, a uključivala je knjige, znanstvene članke, istraživanja, internet izvore te studije i zakonske regulative vezane uz tematiku.

U pisanju rada korištene su slijedeće znanstvene i istraživačke metode:

- Analiza i sinteza¹
- Dedukcija i indukcija²
- Deskriptivna metoda³
- Metoda procjene⁴
- Komparativna metoda⁵
- Metoda zaključivanja⁶

¹ Metoda analize i sinteze – postupak znanstvenog istraživanja raščlanjivanjem složenih pojmova, sudova i zaključaka na njihove jednostavnije sastavne dijelove i elemente te objašnjavanje stvarnosti putem sinteze jednostavnih sudova u složenije

² Dedukcija i indukcija – način zaključivanja kojim se na temelju analize pojedinačnih činjenica dolazi do zaključka o općem sudu, te se izvode posebni i pojedinačni zaključci

³ Deskriptivna metoda – postupak jednostavnog opisivanja ili očitavanja činjenica, procesa i predmeta u prirodi i društvu te njihovih empirijskih potvrđivanja odnosa i veza, ali bez znanstvenog tumačenja

⁴ Metoda procjene – sustavno mjerenje i proučavanje pojava nakon čega slijedi ocjena ili sud

⁵ Komparativna metoda – uspoređivanje podataka iste vrste s ciljem izvođenja zaključka

⁶ Metoda zaključivanja – uzimanje u obzir svih metoda zaključivanja u svrhu ispravnog zaključivanja i spoznaje

2. OBAVLJANJE POSLOVA PRIVATNE ZAŠTIE

Privatna zaštita ubraja se u gospodarske djelatnosti, a cilj njezinog provođenja je postizanje prihvatljive razine opće sigurnosti građana i njihove imovine te osiguravanje javnog reda i mira. Pritom treba naglasiti kako se privatna zaštita bavi poslovima vezanim uz sigurnost kojima se javna sigurnost (policija) ne bavi, stoga se pojam 'javni red i mir', u ovom slučaju, povezuje sa poslovima privatne zaštite, odnosno postupanjima privatne zaštite u slučajevima narušavanja javnog reda i mira u situacijama za koje je ovlaštena. U slučajevima kada privatna zaštita ne može spriječiti ili prevenirati nezakonita ponašanja, onda se poziva policija. Djelatnost privatne zaštite podrazumijeva aktivnosti čija je zadaća zaštita osoba i imovine, a ovu djelatnost obavljaju pravne osobe i obrtnici na temelju odobrenja Ministarstva unutarnjih poslova (u daljnjem tekstu: Ministarstvo).

Djelatnost privatne zaštite osobito obuhvaća [1]:

1. Osiguranje mirnih prosvjeda i javnih okupljanja
2. Osiguranje stambenih i poslovnih prostora
3. Neposrednu tjelesnu zaštitu osoba (tjelohranitelj)
4. Zaštitu prirodnih dobara i okoliša
5. Osiguranje i pratnju novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti.⁷

Pojmovi koji se najčešće vežu uz privatnu zaštitu su:

- Tjelesna zaštita – uključuje zaštitu osoba i imovine koja se obavlja osobnom nazočnošću osobe koja obavlja poslove zaštite i njegovom zaštitnom aktivnošću, bez dominantne uporabe tehničkih sredstava i naprava
- Tehnička zaštita – podrazumijeva stvaranje tehničkih uvjeta za sprječavanje protupravnih radnji usmjerenih prema šticenoj osobi ili imovini
- Integralna zaštita – podrazumijeva nadzor instaliranih sustava tehničke zaštite putem centralnoj dojavnog sustava i intervencije interventnih ekipa (tjelesne zaštite) po dojavi alarma

⁷ Članak 5. Zakona o privatnoj zaštiti (NN 68/03, 31/10 i 139/10)

- Unutarnja čuvarska služba – unutarnja ustrojstvena jedinica koju pojedina pravna osoba ili obrtnik ustrojava radi zaštite svojih objekata, prostora i osoba koje borave u tim objektima i prostorima
- Zaštitarski subjekti – su pravne osobe i obrti koji imaju odobrenje za obavljanje poslova privatne zaštite
- Štićeni objekt – građevinski objekt, vozilo, plovilo ili osoba koja se štiti tjelesnom i/ili tehničkom zaštitom
- Kritična infrastruktura – djelatnosti, mreže, usluge i dobra materijalne i informacijske tehnologije čiji bi kvar ili uništenje značajno utjecao na zdravlje i sigurnost građana ili na učinkovito djelovanje državne vlasti⁸.

2.1. Zakonska regulativa

Zakon o privatnoj zaštiti (u daljnjem tekstu: Zakon) uređuje privatnu zaštitu, tj. način obavljanja djelatnosti zaštite osoba i imovine koju ne osigurava država, a propisani su uvjeti za njezino obavljanje te uvjeti i način rada osoba koje obavljaju navedene poslove. Zakonom je propisano da oni koji imaju odobrenje za obavljanje poslova privatne zaštite ne mogu primjenjivati metode i sredstva koja primjenjuje Ministarstvo unutarnjih poslova i tijela državne vlasti [1].

Poslovi privatne zaštite, ovisno o razini složenosti te ovlastima osoba koje ih obavljaju razvrstavaju se na poslove:⁹

1. čuvara (nenaoružan),
2. zaštitara (naoružan)
3. zaštitara – tehničara.

Sukladno Zakonu o privatnoj zaštiti (u daljnjem tekstu: Zakon), dopuštenje za obavljanje poslova čuvara mogu se izdati osobi koja:¹⁰

1. ima prebivalište, odnosno odobren boravak u Republici Hrvatskoj,
2. je navršila 18 godina života,
3. imaju najmanje nižu stručnu spremu u trajanju određenom posebnim propisom

⁸ Članak 2. Zakona o privatnoj zaštiti (NN 68/03, 31/10 i 139/10)

⁹ Članak 19. Zakona o privatnoj zaštiti (NN 68/03, 31/10 i 139/10)

¹⁰ Članak 20. Zakona o privatnoj zaštiti (NN 68/03, 31/10 i 139/10)

4. ima opću zdravstvenu sposobnost, što dokazuje potvrdom ovlaštene zdravstvene ustanove ili specijaliste medicine rada u privatnoj praksi,
5. nije pravomoćno osuđena ili se protiv nje ne vodi kazneni postupak za kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti, odnosno za istovjetno djelo u zemlji čiji je državljanin ili u kojoj ima prebivalište, kao i osobi kod koje je nastupila rehabilitacija za ta kaznena djela,
6. nije u posljednje tri godine prije podnošenja zahtjeva pravomoćno kažnjena za prekršajno djelo protiv javnog reda i mira s elementima nasilja, odnosno istovjetno djelo u zemlji čiji je državljanin ili u kojoj ima prebivalište,
7. koja udovoljava operativnoj provjeri koju provodi nadležna policijska uprava,
8. ima položen stručni ispit za čuvara,
9. poznaje hrvatski jezik i latinično pismo (diploma ili svjedodžba o završenom školovanju na hrvatskom jeziku).

Dopuštenje za obavljanje poslova zaštitara može se izdati osobi koja uz uvjete iz članka 20. Zakona (uvjeti za obavljanje poslova čuvara):¹¹

1. ispunjava uvjete za držanje i nošenje oružja utvrđene propisima o oružju,
2. ima završeno srednje obrazovanje u najmanje trogodišnjem trajanju,
3. ima položen stručni ispit za zaštitara,
4. ima posebnu zdravstvenu sposobnost.

Posebna zdravstvena sposobnost dokazuje se potvrdom ovlaštene zdravstvene ustanove ili specijaliste medicine rada u privatnoj praksi.

Ovlasti osoba koje obavljaju poslove tjelesne zaštite su [1]:¹²

1. Provjera identiteta osoba
2. Davanje upozorenja i zapovjedi
3. Privremeno ograničenje slobode kretanja
4. Pregled osoba, predmeta i prometnih sredstava
5. Osiguranje mjesta događaja
6. Uporaba zaštitarskog psa
7. Uporaba tjelesne snage
8. Uporaba vatrenog oružja

¹¹ Članak 23. Zakona o privatnoj zaštiti (NN 68/03, 31/10 i 139/10)

¹² Članak 27. Zakona o privatnoj zaštiti (NN 68/03, 31/10 i 139/10)

Zovu se parapolicijske zato jer imaju slične, a neke i iste nazive kao i policijske ovlasti, a primjenjuju se prema pravilima policijske struke, uz ograničenja koja ima privatna zaštita. Ovlasti osoba koje obavljaju poslove privatne zaštite su hijerarhijski ispod policijskih ovlasti.

Čuvari ne mogu koristiti ovlasti iz točke 6., 7. i 8.

Pravilnik o uvjetima i načinu provedbe tjelesne zaštite (u daljnjem tekstu: Pravilnik) regulira zakonske preduvjete za obavljanje tjelesne zaštite. Pravilnikom su propisani uvjeti i način provedbe poslova tjelesne zaštite, vrste oružja i streljiva koje mogu upotrebljavati zaštitari te primopredaje i evidencije vezane uz oružje i streljivo [2].

Tvrtka ili obrt koji obavlja poslove tjelesne zaštite mora imati¹³ [2]:

- Opći akt o razvrstavanju radnih mjesta
- Opći akt o zaštitnom znaku
- Opći akt o radnoj odori.

Tehnička zaštita osoba i imovine provodi se tehničkim sredstvima i napravama te uz primjenu različitih oblika tehničkog štíćenja, a neki od njih su [1]¹⁴:

- Protuprovalne i protuprepadne tehnike
- Zaštite od nedopuštenog pristupa u štíćene prostore
- Zaštite od unošenja eksplozivnih, ionizacijskih i inih opasnih tvari
- Zaštite od iznošenja, tj. otuđenja štíćenih predmeta
- Zaštita prilikom obavljanja poslova osiguranja i pratnje novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti.

Pravilnik o uvjetima i načinu provedbe tehničke zaštite je zakonska osnova za obavljanje tjelesne zaštite. Tehnička zaštita može se definirati kao skup radnji kojima se neposredno ili posredno zaštićuju ljudi i njihova imovina, a provodi se tehničkim sredstvima i napravama te sustavima tehničke zaštite. Osnovna namjera tehničke zaštite je sprječavanje protupravnih radnji usmjerenih prema štíćenim osobama ili

¹³ Članak 2., 3., 4. Pravilnika o uvjetima i načinu provedbe privatne zaštite (NN 45/2005)

¹⁴ Članak 43. Zakona o privatnoj zaštiti (NN 68/03, 31/10 i 139/10)

imovini, a neke od tih radnji su protuprovalno, protuprepadno ili protusabotažno djelovanje ¹⁵[3].

Sredstva i naprave tehničke zaštite su¹⁶ [3]:

- Sredstva i naprave za tjelesno sprječavanje nedopuštenog ulaska osoba u štićeni objekt: specijalne ograde, specijalne rampe i barikade, protuprovalna vrata, sve vrste brava sa serijskim brojem ili kodom, specijalne građevne konstrukcije, neprobojna stakla i slične konstrukcije, oprema za pohranu, čuvanje i prijenos vrijednosti, predmeta i dokumenata (kase, trezori, sigurnosti spremnici i dr.), naprave za detekciju metalnih predmeta, rendgenski uređaji za kontrolu prtljage i druga mehanička i/ili elektro-mehanička sredstva i naprave
- Elektronički sigurnosni sustavi – protuprovalni i protuprepadni sustavi s javljačima raznih izvedbi (aktivnim i pasivnim), sustavi kontrole i regulacije prolaza, sustavi kojima se obavlja stalni nadzor nad štićenim objektom s jednog mjesta (video nadzorni sustavi), sustavi centralnog prijama i signalizacije alarma – Centralni dojavni sustav i Centralni tehnički nadzor i integralni sustavi zaštite s najmanje jednim nadzornim mjestom unutar štićenog objekta
- Sredstva i naprave za neposrednu zaštitu ljudi: protuprepadni alarm
- Protusabotažni elementi: specijalna ručna ogledala za pregled podvozja vozila.

¹⁵ Članak 1. Pravilnika o uvjetima i načinu provedbe tehničke zaštite (NN 198/03)

¹⁶ Članak 3. Pravilnika o uvjetima i načinu provedbe tehničke zaštite (NN 198/03)

Provedba tehničke zaštite podrazumijeva¹⁷ [3]:

- Snimku postojećeg stanja štíćenog objekta i analizu problema s ocjenom
- Izradbu prosudbe ugroženosti
- Izradbu sigurnosnog elaborata
- Definiranje projektnog zadatka
- Projektiranje sustava tehničke zaštite
- Izvedbu sustava tehničke zaštite
- Stručni nadzor nad izvedbom radova
- Obavljanje tehničkog prijama sustava tehničke zaštite
- Održavanje i servisiranje sustava tehničke zaštite
- Uporaba sustava tehničke zaštite.

¹⁷ Članak 4. Pravilnika o uvjetima i načinu provedbe tehničke zaštite (NN 198/03)

2.2. Sustav upravljanja sigurnošću

Sustav sigurnosti je svaki sustav koji je projektiran i izveden poradi zaštite osoba, imovine (materijalne i nematerijalne) i poslovnih procesa od neovlaštenog upada, oštećivanja ili ozljeđivanja zaštićenog sustava (prirodnog ili umjetnog), a čija je posljedica krađa, nanošenje materijalne štete ili ozljeda, narušavanje ugleda i sl. Sustav upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu je permanentni proces niza strukturiranih i povezanih aktivnosti na području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu. Taj sustav omogućava normalni tijek poslovnih procesa i funkcioniranje poslovnog sustava. Na taj se način postižu i bolji gospodarski rezultati [4]¹⁸.

Tradicionalni pristup sigurnosti postupno ustupa prostor novim pristupima koji stvaraju novi tip stručnih poslova koji se temelje na menadžmentu sigurnosti, zdravstvenoj zaštiti i zaštiti radne okoline kao općem gledištu upravljanja poduzećem ili organizacijom.

Upravljanje sigurnošću, tj. rizicima podrazumijeva promišljeno vođenje procesa i mjera usmjerenih na otklanjanje opasnosti, odnosno smanjenje razine rizika, prevladavanje kriznih situacija te spašavanje ugroženih osoba i imovine.

Dentonova¹⁹ tipologija podjele sustava upravljanja sigurnošću uzima u obzir sigurnost osoba i sustav upravljanja sigurnošću. U kontekstu industrijske psihologije, Denton na osnovi tradicionalnih/inovativnih sustavnih karakteristika i perspektiva sigurnosti osobe prepoznaje četiri osnovna tipa sustava upravljanja sigurnošću [4]:

- Opasnostima prilagodljivi,
- Tradicionalni dizajn i inženjering,
- Sofisticirani vezani za ponašanje,
- Umanjivanje razine nesigurnosti.

¹⁸ Palačić Domagoj, Sustavi upravljanja sigurnošću. – Zagreb: IPROZ, 2007.,

¹⁹ Dr. David W. Denton – profesor dekan na Fakultetu biheviorističkih i zdravstvenih znanosti u Seattle Pacific University, profesor Industrijsko-organizacijske psihologije

Upravljanje sigurnošću ostvaruje određene koristi [5]²⁰:

- Sustav upravljanja temeljen na provedbi sukladnoj opasnostima i rizicima u korelaciji s mogućnostima i stvarnim potrebama organizacije,
- Pomaže poslovnim sustavima potvrditi sukladnost s postavljenom politikom sigurnosti i zaštite zdravlja,
- Za potrebe posloводства osigurava nadzor i postizanje ciljeva sustava sigurnosti
- Za provedbu sustava upravljanja sigurnošću i zaštitom zdravlja na radu uvodi sustav stalnog potvrđivanja prema PDCA²¹ metodologiji,
- Integrira sigurnost i zaštitu zdravlja na radu u postupke i poslovne procese organizacije,
- Za provedbu sustava sigurnosti i zaštite zdravlja na radu zahtjeva punu potporu najviše uprave i vlasnika,
- Sukladan je s načelima i sustavima upravljanja kvalitetom i okolišem,
- Osigurava mogućnost potvrđivanja kao potporu za predviđene zahtjeve budućih korisnika i klijenata,
- Kroz reviziju i ocjenu uprave potvrđuje učinkovitost sustava,
- Uspostavlja sustav za praćenje zahtjeva propisa i dubinskog snimanja poslovanja,
- Izgrađuje se na osnovi nalaza dubinskog snimanja poslovanja i sustava upravljanja kvalitetom i okolišem.

²⁰ Petersen Dan.: Safety management: A human approach. - Des Plaines: American Society of Safety Engineers, 2001., str. 58-76

²¹ PDCA (eng. plan, do, check, act) - bazira se na postavci da je za učinkovito funkcioniranje organizacije nužno utvrditi njene međusobno povezane radnje (proces) te njima upravljati na jednostavan, učinkovit i efikasan način

3. PROSUDBA UGROŽENOSTI, ANALIZA RIZIKA I SIGURNOSNI PLAN ZAŠTITE OD TERORISTIČKOG NAPADA

3.1. Vrste ugrožavanja

Prijetnja je bilo koji pokazatelj, okolnost ili događaj koji može dovesti do stradanja ljudi i/ili imovine. Pojam prijetnja obično se odnosi na opis ugroženosti od prirodnih i antropogenih katastrofa, organiziranog kriminala, te na terorizam. Prirodne ugroze su uvjetovane stanjem u prirodi, odnosno promjenama u prirodi, a među prirodne ugroze ubrajaju se poplave, potresi, suše i dr. Djelovanjem organiziranog kriminala ugrožava se ljudska sigurnost i vladavina prava. Antropogene opasnosti mogu se podijeliti na tehnološke opasnosti, odnosno ugroze te na terorizam. One se od prirodnih ugroza razlikuju prvenstveno u tome što su posljedica djelovanja ljudske aktivnosti.

3.1.1. Ugrožavanje prirodnim katastrofama

Prirodna katastrofa je veliki štetni događaj koji proizlazi iz prirodnih procesa Zemlje. Primjeri uključuju poplave, uragane, tornade, vulkanske erupcije, potrese, tsunamije i druge geološke procese. Prirodna katastrofa može uzrokovati gubitak života ili oštećenja imovine i obično ostavlja neke ekonomske štete čija težina ovisi o otpornosti pogođene populacije ili o sposobnosti oporavka, kao i o dostupnoj infrastrukturi. Nepovoljni događaj neće porasti na razinu katastrofe ako se pojavi na području bez ranjive populacije. Međutim, u ranjivom području, kao što je Nepal tijekom potresa 2015. godine, potres može imati katastrofalne posljedice i ostaviti trajnu štetu što može uzrokovati višegodišnji oporavak.

Između 1995. i 2015. godine, prema sustavu nadzora katastrofa UN-a, najveći broj prirodnih nepogoda dogodio se u Sjevernoj Americi, Kini i Indiji.

U ožujku 2011., neposredno nakon potresa i tsunamija u Sendaiju, japanska vlada proglasila je izvanredno stanje i evakuirala stanovnike u blizini kritične nacionalne

infrastrukture, nuklearne elektrane Fukushima. Tsunami je poplavio i oštetiio 5 aktivnih reaktora elektrane. Dva radnika su se utopila. Gubitak električne energije doveo je do pregrijavanja , topljenja i evakuacije.

Slika 1. Nuklearna katastrofa u Fukushimi

(Izvor: <https://sites.suffolk.edu/jstraka/files/2015/10/Fukushima-Daiichi-Nuclear-Plant.jpg>, 21.9.2017.) [6]

Jedan je čovjek iznenada umro dok je prenosio opremu. Industrija nuklearne energije je povećala sigurnost i učinak reaktora, i ponudila novi sigurniji (ali općenito netestirani) dizajn reaktora, ali nema garancije da će reaktori biti dizajnirani, napravljeni ispravno i da će raditi na ispravan način. Pogreške se pojavljuju i dizajneri reaktora u Fukushimi u Japanu nisu predvidjeli da će tsunami pokrenut potresom onesposobiti pričuvne sisteme koji su trebali stabilizirati reaktor nakon potresa.[7]

U 2012. godini bilo je 905 prirodnih katastrofa širom svijeta, od kojih je 93% bilo zbog nepovoljnih vremenskih prilika. Ukupni troškovi iznosili su 170 milijardi američkih dolara. 2012. bila je umjerena godina. 45% katastrofa bilo je zbog meteoroloških

pojava (oluja), 36% hidrološki procesi (poplave), 12% klimatološki (toplinski valovi, hladni valovi, suše, požari) i 7% geofizički događaji (potresi i vulkanske erupcije). Između 1980. i 2011. geofizički događaji činili su 14% svih prirodnih katastrofa.[8]

3.1.2. Ugrožavanje kriminalnim aktima

Opasnost koju danas predstavlja organizirani kriminal više je nego evidentna, s obzirom na to da poprima široke okvire i zbog toga postaje, pored terorizma, glavni sigurnosni problem, izazov i rizik suvremenog društva. Djelovanjem organiziranog kriminala ugrožavaju se ljudska sigurnost i vladavina prava te postaje sve teže obuzdati taj fenomen i naći adekvatan odgovor na njega.

Osnovi cilj organiziranog kriminala je stjecanje materijalne koristi ili dohotka. Primjeri kriminalnih organizacija su; talijanska mafija, japanske Jakuze, pirati, itd. Dohotak se stječe prodajom droge, prostitucijom, krijumčarenjem oružja i ostalih zabranjenih radnji, šverc, piratsvo u glazbi i filmovima, pornografija, trgovanje sa zemljama pod embargom.[9]

Slično kao terorizam, organizirani kriminal jest kompleksan problem što utječe na socijalnu, političku, ekonomsku i kulturnu sferu društva, a tijekom vremena poprima različite forme, zbog čega ga također nije jednostavno definirati. Jednu od prvih definicija organiziranog kriminala za potrebe Međunarodnog kolokvija o organiziranom kriminalu, održanom u Saint-Cloudu u Francuskoj u svibnju 1988. godine, predstavilo je međunarodno tajništvo Interpola. Po toj definiciji organizirani kriminal obuhvaća svako udruženje ili skupinu osoba angažiranih u kontinuiranim ilegalnim aktivnostima čiji je cilj stvaranje profita, bez obzira na nacionalne granice. Ujedinjeni narodi su 2000. godine usvojili Konvenciju protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta i pridodali vlastitu definiciju po kojoj organizirana zločinačka grupa znači strukturiranu skupinu od tri ili više osoba, koja postoji tijekom određenog razdoblja i djeluje složno s ciljem počinjenja jednog ili više teških kaznenih djela ili kaznenih djela utvrđenih na temelju predmetne konvencije, a u svrhu izravnog ili neizravnog stjecanja financijske ili druge materijalne koristi.[10]²²

²² Božinović Davor, Globalna sigurnost, sigurnosni izazovi u 21. stoljeću, Zagreb, rujan 2016. Str. 69.-70. str.

Jedan od primjera djelovanja organiziranog kriminala smo vidjeti i u Hrvatskoj kada je tzv. „balkanska mafija“, zajedno s hrvatskim pomagačima u središtu Zagreba, u Palmotićevoj ulici, podmetnula bombu kako bi likvidirali urednika hrvatskog tjednika „Nacional“ Ivu Pukanića i Niku Franića. Počinitelj, Željko Milovanović, postavio je eksploziv u blizini automobila Ive Pukanića. Bomba je eksplodirala neposredno nakon njihovog ulaska u vozilo.

23. svibnja 1992. u Capaciu, u predgrađu Palerma, nešto prije 18 sati autocestu je prekinula snažna eksplozija. U kanalu za odvodnjavanje bila je skrivena bomba napravljena od 500 kilograma eksploziva. Eksplozija je zahvatila dva automobila. U njima su poginuli najpoznatiji talijanski istražni sudac i popularni borac protiv mafije Giovanni Falcone, njegova supruga i tri tjelohranitelja.[11]

Slika 2. Ubojstvo suca Falconea, njegove supruge i tri tjelohranitelja

(Izvor: <http://www.dw.com/hr/ubojstvo-koje-je-promijenilo-italiju/a-15969798>, 19.9.2017.) [12]

Upravo zbog specifičnosti ovih načina ugrožavanja sigurnosti, potrebno je posvetiti veliku pažnju metodama suprotstavljanja organiziranom kriminalu, među kojima mjere prevencije poduzete od strane svih sigurnosnih struktura, kao i njihova međusobna suradnja, pravovremeno i potpuno informiranje, ali i represivne metode,

predstavljaju model kojim se stvaraju osnove za efikasniju kontrolu ovog vida kriminalnih aktivnosti.

3.1.3. Ugrožavanje tehničko-tehnološkim katastrofama

Tehničko – tehnološka katastrofa je iznenadni i nekontrolirani događaj ili niz događaja koji su izmakli kontroli prilikom upravljanja određenim sredstvima za rad i prilikom postupanja sa opasnim materijama u proizvodnji, upotrebi, transportu, prometu, preradi, skladištenju, odlaganju kao što su požar, eksplozija, havarija, prometna nesreća u auto, riječnom, željezničkom i avio prometu, nesreće u rudnicima i tunelima, zastoj rada žičara za transport ljudi, rušenje brana, havarija na elektroenergetskim naftnim i plinskim postrojenjima i nuklearnim materijama, a čije posljedice ugrožavaju sigurnost i živote ljudi, materijalna dobra i životnu sredinu.

Velike su poplave u svibnju 2014. pogodile istočnu Hrvatsku. Najugroženiji su bili dijelovi županjske i brodske Posavine: rijeka Sava dostigla je rekordnu razinu te je probila nasipe kod Rajevog Sela i Račinovaca. Evakuirano je nekoliko tisuća stanovnika iz Gunje, Račinovaca, Rajeva Sela, Bošnjaka, Vrbanje, Drenovaca, Strošinaca, Đurića, Posavskih Podgajaca i Soljana. Pod vodom je završilo 2577 kuća, poginulo je dvoje ljudi. Nastradala je i poljoprivreda - pod vodom je završilo 7854 hektara obradive površine, uglavnom soje, kukuruza i pšenice. Ukupna šteta se procjenjuje na milijardu i 700 milijuna kuna.[13]

Slika 3. Poplavljena mjesta u istočnoj slavonij 2014.

(Izvor:https://hr.wikipedia.org/wiki/Poplave_u_isto%C4%8Dnoj_Hrvatskoj_u_svibnju_2014., 19.9.2017.) [14]

Nesreća u Bhopalu ili Katastrofa u Bhopalu dogodila se u gradu Bhopalu u središnjoj Indiji 3. prosinca 1984. godine kada je iz tvornice pesticida Union Carbide India Ltd iscurila velika količina kemikalija uzrokujući najveću industrijsku nesreću u povijesti čovječanstva. Prema podacima nevladinih organizacija nakon same nesreće do danas od posljedica je umrlo više od 25 000 ljudi. Još 150 000 osoba i danas pati od kroničnih bolesti. Sama tvornica nikada nije do kraja uklonjena ni područje u potpunosti očišćeno, te se i danas, gotovo 30 godina poslije nesreće, rađaju djeca s teškim fizičkim i mentalnim oštećenjima.[15]

Dana 26. travnja 1986., kombinacijom nesigurnog dizajna sovjetskog nuklearnog reaktora te ljudskom pogreškom, uzrokovana je eksplozija koja je uništila jedan od četiri reaktora u »Memorijalnoj elektrani Vladimir Ilić Lenjin« odnosno takozvanoj Černobilskoj nuklearnoj elektrani.

Slika 4. Katastrofa u Černobilu

(Izvor: <http://www.hazud.hr/portal/wp-content/uploads/2016/04/%C4%8Cernobil-nuklearna-katastrofa-640x360.jpg>, 20.9.2017.) [16]

Posljedica eksplozije nije nalikovala eksploziji nuklearne bombe, ali je relativno manja eksplozija učinila štetu na reaktoru koji će potom otpustiti velike količine radioaktivne prašine, otprilike devet puta jače kontaminacije nego prilikom eksplozivne bombe u japanskom gradu Hirošimi, no i danas nakon nekoliko desetljeća, ta radioaktivna prašina nije u potpunosti nestala. Oblaci radioaktivne

prašine zaustavili su se tek nad Skandinavijom u sjevernim dijelovima Europe. Izravne i neizravne posljedice radioaktivnog zračenja osjetilo je do 5 milijuna ljudi. Zdravstveni problemi kod velikog broja ljudi ostali su prisutni sve do danas, a poseban problem predstavlja kvalitetno zbrinjavanje okoliša u neposrednoj blizini nuklearne elektrane.[17]

Potencijalna ugroženost stanovništva u Hrvatskoj od nuklearne i radiološke nesreće veže se uz moguće havarije u nuklearnim elektranama Krško u Sloveniji i Paks u Mađarskoj, u blizini hrvatske granice. Na 1000 kilometara od najvećih hrvatskih gradova - Zagreba, Osijeka, Splita i Rijeke - aktivno je 40 nuklearnih elektrana sa 89 reaktora.

U slučaju nuklearne nesreće u NE Krško najteže posljedice pretrpjeli bi stanovnici Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije te grada Zagreba. Ovisno o silini, havarija bi mogla utjecati na područje još 8 županija. Procjenjuje se da bi u havariji teško stradalo oko 84.000 ljudi uz samu granicu sa Slovenijom i u području 25 kilometara od nuklearke. U tom su području gradovi Zaprešić i Samobor. Osim posljedica na stanovništvo i okolinu, uslijed teške havarije u nuklearki došlo bi i do urušavanje stambenih objekata. S tog područja bilo bi potrebno iseliti sve preživjelo stanovništvo. Kad je riječ o nuklearnoj elektrani Paks, procjenjuje se da bi u slučaju najteže moguće havarije ona utjecala na dio stanovnika na području Baranje, ali ne bi bilo uništavanja stambenih i gospodarskih zgrada.[17]²³

²³ Žabec Krešimir, „Pet najvećih opasnosti“, <http://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/pet-najvecih-opasnosti-hrvatskoj-prijete-potresi-poplave-mine-nuklearke-i-teroristi-pogledajte-koje-su-regije-najugrozenije/1200941/>, 17.9.2017.

3.1.4. Ugrožavanje terorističkim aktima

Terorizam je nezakoniti akt sile i nasilja nad osobama ili imovinom radi zastrašivanja ili prisilnog djelovanja, a može se provesti na bilo kojem segmentu civilnog društva, vlasti i dr. Budući da je utvrđivanje, odnosno procjena ugroženosti od terorističkog napada rezultat subjektivnog stava procjenitelja, analiza rizika te sigurnosni plan, također, su rezultat osobnih stavova onih koji rade procjenu i plan djelovanja. Kod bilo koje vrste terorističkih prijetnji bitno je razumjeti tko ugrožava sigurnost. Nadalje, treba uzeti u obzir koje su sve radnje uključene u terorističke napade: ozljeđivanje i ubijanje ljudi, uništavanje ili oštećenje objekata, imovine, opreme i drugih resursa, krađa informacija i dr.

Tri se parametra koriste za definiranje prijetnje temeljene na terorizmu: izloženost, trajanje i koncentracija. Svaki oblik terorizma ima različite ljudske učinke i metode napada. Kemijski, biološki i radiološki napadi predstavljaju novu prijetnju i veliku zabrinutost zbog velikog geografskog područja na koje se može djelovati.

Prijetnje eksplozivnim napravama mogu ugrožavati unutarnji i vanjski prostor. Vanjske prijetnje se većinom odnose na površine s velikim brojem ljudi. Takve prijetnje se teže identificiraju zbog teže sigurnosne pokrivenosti na velikim prostorima. Unutarnje prijetnje obično se odnose na prijetnje javnim ustanovama i zgradama kojima se služi velik broj građana. Budući da ne postoji mogućnost službenog upozorenja na teroristički napad, najbolja obrana je upozoriti i educirati građane, zaposlenike, korisnike nekog prostora ili objekta o preventivnim mjerama.[18]

Primjer terorističke napada eksplozivnim napravama mogli smo vidjeti i u Hrvatskoj kada je automobil-bomba, marke Fiat, eksplodirala ispred Policijske postaje u Rijeci 20. listopada 1995. Bombaš-samoubojica iz redova terorista pokušao je ubiti ljude zabivši automobil s bombom u zgradu policijske postaje. Namjera je bila uništiti policijsku postaju udarom automobila s eksplozivom u zid zgrade. Poginuo je vozač automobila-bombe 35-godišnji državljani Kuvajta John Fawza, u policijskoj postaji ozlijeđeno je dvadeset i sedam osoba koje su se nalazile ondje, a na ulici dvoje prolaznika.

Također, značajniji bombaški napad dogodio se na američka veleposlanstva u Dar-es-Salaamu, glavnom gradu Tanzanije, i Nairobiju, glavnom gradu Kenije koji su se dogodili 7. kolovoza 1998. i u kojima su poginule 223 osobe. Napadi u gradovima su se dogodili u gotovo isto vrijeme kada su kamioni s eksplozivom eksplodirali ispred veleposlanstva.

Slika 5. Bombaški napad u glavnom gradu Kenije 1998.

(Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/1998_United_States_embassy_bombings, 20.9.2017.) [19]

Iako se terorizam kao fenomen dugo proučava u međunarodnim odnosima, osobito u međunarodnoj sigurnosti, tek odnedavno predstavlja priznatu prijetnju nacionalnoj i transnacionalnoj sigurnosti neusporedivu s bilo kojim razdobljem u ljudskoj povijesti. Skoro ništa ne stvara takav dojam bespomoćnosti kod ljudi kao terorizam, koji je u osnovi protuzakonito djelovanje jer, s aspekta najšire prihvaćene legislative, samo država, odnosno njezine legalne institucije, ima monopol ili

legitimno pravo korištenja nasiljem. Činjenica da država ima pravo upotrijebiti silu u teoriji otvara pitanje je li svako korištenje silom od strane nedržavnih aktera automatski ilegalno. Primjerice, što je revolucionarnim pokretima koji, naravno, korištenje silom protiv vlasti kojoj odriču legitimitet smatraju opravdanim? Pripadnici takvih skupina svoje djelovanje ne dovode u kontekst prijetnje stabilnosti države, već brigom za ciljeve svojih članova ili skupina koje ih podupiru. Njima je naročito stalo do toga da o sebi stvore sliku modernog Robin Hooda, tako da za svoje djelovanje nastoje proizvesti simpatije u široj javnosti. Nasuprot njima, strategija terorista svodi se na poduzimanje nasilnih čina koji privlače pozornost lokalnog stanovništva, vladini institucija i svjetske javnosti za svoje ciljeve. Zato oni biraju visoko simboličke ciljeve jer time je njihovom djelovanju zajamčen znatan publicitet.[10]²⁴

3.1.5. Definiranje terorizma

Terorizam se može definirati kao uporaba nezakonitog nasilja ili prijetnje nezakonitim nasiljem s ciljem usađivanja straha, s namjerom prisiljavanja ili zastrašivanja vlasti ili društva kako bi se postigli politički, vjerski ili ideološki ciljevi.²⁵ [20] Terorizam postoji od kada civilizacija pamti početke društveno-političkih uređenja pa sve do današnjih dana. Riječ teror prvi puta je upotrijebljena tijekom francuske građanske revolucije da bi se ukazalo na opće stanje straha koje je stvoreno poradi političkih razloga. [20]

Glavne odrednice pojma terorizam su: nasilje, primjena sile, politički strah, teror, prijetnja, psihički učinci i očekivane reakcije, nejasna povezanost ciljeva i žrtava, organizirana akcija, način borbe i sl. ^[16] Dominique Venner²⁶ u svojem djelu „Povijest terorizma“ navodi da intelektualni korijeni terorizma kao sustava potječu još iz doba Francuske revolucije kada je Ustavotvorna skupština odlučila staviti terorizam na dnevni red i kada je donijela „Zakon o sumnjivima“. No, naglašava da je terorizam kao povijesna pojava nastao početkom 19. stoljeća te da se od tada neprestano širi.

²⁴ Božinović Davor, Globalna sigurnost, sigurnosni izazovi u 21. stoljeću, Zagreb, 2016. Str. 55.

²⁵ Definicija terorizma, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Terrorizam>, 22.8.2017.

²⁶ *Dominique Venner* . rođen 16. travnja 1935. U Parizu, umro 21. Svibnja 2013., francuski je novinar, eseist, povjesničar. Specijalizirao se za vojnu i političku povijest.

S time se ne slaže Davor Božinović²⁷ koji u svojoj knjizi „Globalna sigurnost“ (2016.) tvrdi da se radi o pojavi koja je puno starija. Sami termin iznjedrio je u 19. stoljeću, ali se u povijesti pojavljuje još u prvom stoljeću nove ere. Ova pojava široj je javnosti postala više poznata s razvojem masovnih medija [21].

Slično pojmu rata, svaka definicija što pokušava objasniti terorizam neizostavno navodi dva elementa: korištenje nasiljem sa svrhom postizanja političkih ciljeva. Terorizam ima brojne sličnosti s ratom, ali ono što pravi razliku između njih je činjenica da rat vode države, dok se terorizmom bave uglavnom oni koji su nespremni ili slabi da bi se otvoreno suprotstavili državi. Zato se terorizam smješta u formu asimetričnih konflikata. Terorizam je zapravo uvijek bio efektivna taktika slabije strane u konfliktu, a ono što ga dodatno odvaja od rata nije samo pitanje aktera, već i odnosa prema borbi. Borba je ta koja u bitnome određuje rat, dok je suština terorizma negacije borbe. Stoga se opravdano pravi distinkcija između ciljeva u ratu i ciljeva terorističkih djelovanja. U ratu su to uglavnom protivničke strane, dok terorističke napade karakterizira neselektivnost kad su u pitanju ljudski ciljevi.[10]²⁸

Terorizam se smatra sredstvom kojim se želi uplašiti i zastrašiti civilno stanovništvo, izazvati psihološki strah i nesigurnost [22]²⁹. Slično mišljenje o terorizmu ima i Igor Primorac³⁰ koji navodi da terorizam treba definirati kao promišljenu uporabu nasilja ili prijetnju nasiljem protiv nevinih ljudi. Cilj tog zastrašivanja je prisiljavanje tih, ili nekih drugih ljudi da učine nešto što inače ne bi učinili. Na taj način definiran terorizam shvaća se kao sredstvo onih pojedinaca i grupa koje nemaju mogućnost za konvencionalni rat pa iznenadnim napadima upućuju na svoje postojanje i svoje ciljeve [23]³¹.

Danas je terorizam u velikoj mjeri rasprostranjen u međunarodnom sustavu, a razlog tome je što se pokazao kao jeftina, niskorizična i potencijalno vrlo korisna metoda borbe protiv svim režima. Dok ostala kaznena djela nastoje ostati prikrivena, terorizam za svoju potvrdu traži publiku. U tom smislu, najvažniju ulogu odigrali su

²⁷ Davor Božinović rođen 28. prosinca 1961. u Puli, diplomirao, magistrirao, doktorirao na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, trenutni ministar unutarnjih poslova Republike Hrvatske

²⁸ Božinović Davor, Globalna sigurnost, sigurnosni izazovi u 21. stoljeću, Zagreb, rujna 2016. Str. 56.

²⁹ Wilkinson Paul, Terorizam protiv demokracije, Zagreb, Golden marketing, 2002. str. 87

³⁰ Igor Primorac rođen 1945. u Moskvi, profesor je filozofije na Hebrejskom Sveučilištu u Jeruzalemu. Najviše se bavi pitanjima domoljublja i terorizma.

³¹ Primorac Igor, Etika na djelu, Zagreb, Kruzak, 2006., str. 47.

mediji i to jer žele biti uvijek, u odnosu na konkurenciju, prvi u objavljivanju nekakvih senzacionalnih vijesti, ne prezaju ni pred čim, te često u javnost plasiraju neprovjerene i netočne informacije. [24]³²

Na koji način teroristi koriste medije da bi javnosti iznijeli svoje ciljeve i spremnost na sve, moglo se vidjeti prilikom napada na WTC. Napad se, na drugu zgradu, dogodio dvadeset minuta nakon prvog napada. Takvim su postupkom teroristi osigurali da sve kamere i čitava javnost budu svjedokom njihove akcije. Jean Baudrillard³³ kaže da su se u tom katastrofalnom događaju međusobno povezala dva elementa masovne fascinacije dvadesetog stoljeća: bijela magija kinematografije i crna magija terorizma. Terorizam se upravo tu pokazao kao psihološko oružje jer njegov uspjeh u prvom redu ovisi o zastrašivanju šireg društva.

Iako u stručnoj i znanstvenoj javnosti postoje različite definicije terorizma, još uvijek nije postignut jedinstven konsenzus oko njegovog definiranja. Neke od prihvaćenih definicija terorizma, uz gore citiranu, su [25]:

- Sve kriminalne akcije izravno usmjerene protiv države s ciljem stvaranja osjećaja straha u svijesti pojedinaca, grupe ili javnosti.
- Kratka pravna definicija koju je predložio Alex Peter Schmid³⁴ za Kriminalni odjel pri UN, prema kojoj je teroristički čin ekvivalent ratnog zločina u mirnodopskom razdoblju.
- Terorizam je metoda inspirirana nemirom (strahom) od opetovanog nasilja (polu)tajnih osoba, grupa ili država zbog ideoloških, kriminalnih ili političkih razloga, a gdje, u razlici od pogubljenja, izravna meta nasilja nije i glavna meta nasilja. Neposredne žrtve nasilja obično su birane nasumice (slučajna meta) ili putem točnog odabira (simbolična meta) i one isključivo služe kao sredstvo poruke. Prijetnja i nasilje temeljna su sredstva komunikacije između terorista (organizacije), žrtava (ugroženih). Izravna meta nasilja koristi se kao sredstvo manipuliranja s glavnom metom (javnost, publika), a cilj je širenje terora,

³² Derenčinović, D. (2002) *Ogledi o terorizmu i antiterorizmu*, Zagreb, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 5.

³³ Jean Baudrillard rođen 27. srpnja 1929. u Reimsu, umro 6. ožujka 2007., kulturni je teoretičar i filozof. Najviše je poznat po proučavanju medija, kulture, komunikacije

³⁴ Alex Peter Schmid rođen 3. studenog 1943. u Churu u Švicarskoj, znanstvenik je u terorističkim studijima i bivši časnik za terorističku prevenciju u Ujedinjenim Narodima

postavljanje zahtjeva ili zadobivanje pažnje ovisno o tome je li primarna namjera terorista zastrašivanje, nasilje ili propaganda.

- Definicija FBI-a: terorizam je nezakonita upotreba sile ili nasilja nad osobama ili vlasništvom, kako bi se zastrašila ili na nešto prinudila vlast, civilno stanovništvo ili neki njihovi segmenti radi postizanja političkih ili socijalnih ciljeva.³⁵

U pokušaju dolaženja do primjenjive i jednoznačne definicije terorizma nameće se moralna dilema je li moguće terorizam, koristeći ideju krajnje nužde, moralno opravdati, odnosno kako razlikovati kriminalnog teroristu od junačkog, iako nasilnog, borca za slobodu? Paul Wilkinson³⁶ navodi da se rasprava o moralnosti i nemoralnosti terorizma temelji na nerazlikovanju sredstava i ciljeva te postavlja pitanje, može li nevinna žrtva opravdati bilo kakav pravedan cilj? [26]³⁷.

Young Reuven³⁸ u analiziranju problema definiranja terorizma ističe distinkciju između nekonzekvencijalističkog i konzekvencijalističkog stajališta. Konzekvencijalističko stajalište na temelju procjenjivanja posljedica definira ispravnost ili neispravnost nekog djelovanja. Navedeno stajalište na određen način dopušta moralnu opravdanost terorizma ako se pomoću njega može spriječiti neko veće zlo. To opravdanje temelji se na ideji da je dopušteno i nasilno ostvarivanje nekog pravednog cilja kada su potrošene sve nenasilne alternative. Neokonzekvencijalističko stajalište ispravnosti ili pogrešnosti onoga što se čini ne određuje se prema posljedicama djelovanja. Takvo stajalište ne govori da posljedice nisu važne, nego da postoje drugi razlozi koji određuju ispravnost ili neispravnost djelovanja.

³⁵ Marita Brčić, „Terorizam i liberalno-demokratska država“, izvorni znanstveni rad, 18.1.2007., Split

³⁶ Paul Wilkinson rođen 9. svibnja 1937. u Ujedinjenom Kraljevstvu, umro 11. kolovoza 2011., bio je stručnjak za terorizam, profesor međunarodnih odnosa i ravnatelj Sveučilišta u St. Andrewsu za istraživanje terorizma i političkog nasilja

³⁷ Niniah Stephen, Prema definiciji terorizma. u: Coady, T. i O' Keefe, M. (ur.) Terorizam i pravednost, Zagreb, Kruzak, 2004.,

³⁸ Young Reuven – autor knjige “Politički terorizam kao oružje onih koji nemaju moć”

3.2. Procjena rizika i upravljanje rizicima

Rizik se najčešće definira u užem i širem smislu. U užem smislu se definira kao opasnost od gubitka ili štete dok se u širem smislu definira kao mogućnost drugačijeg ishoda. Stoga se može reći da je rizik mogućnost nekog neželjenog ishoda [27].³⁹

Rizik se sastoji od tri elemenata [28]:

1. percepcije - da li se neki štetan događaj zaista mogao dogoditi
2. vjerojatnost – koja je vjerojatnost da će se zaista dogoditi
3. posljedice – štetan događaj koji bi se mogao dogoditi

Rizik je, dakle, rezultat sinergije interakcija ova tri elementa⁴⁰ [28].

Osnovne značajke rizika [29]:

1. općenito – upućuje na opasnost od nastupa događaja koji se ne očekuje i od kojeg nastaje štetan događaj
2. u poslovnom smislu – životni ciklus poduzeća prouzrokovan lošim odlukama
3. u području poslovnih financija – opasnost od pogrešnog poslovnog puta koji može prouzročiti štetu ili gubitke u financijskom poslovanju
4. u području osiguranja – u smislu osiguranja od opasnosti koje obavlja određena osiguravajuća institucija⁴¹

Pojam rizika direktno se veže uz pojam opasnosti. Većina posljedica rizika su mjerljivi jer direktno utječu na organizaciju. Sam rizik je sveprisutan u ljudskom okruženju. „Dok su se neke definicije usmjerile samo na vjerojatnost događaja, ispravna definicija rizika trebala bi obuhvatiti i vjerojatnost i posljedice.“[30]⁴²

³⁹ Wilkinson Paul, Terorizam protiv demokracije, Zagreb, Golden marketing, 2002. str. 87.

⁴⁰ Izvor: XIV.savjetovanje SQM 2010,Centar za kvalitet Crne Gore i časopis Kvalitet, Br.7-8,Poslovna politika, Beograd, Tivat, 2010, str. 33-39 i 110.

⁴¹ J. Deželjin i dr.: „Poduzetnički management –izazov, rizik i zadovoljstvo“, Alineja, Zagreb, 1999.

⁴² Miloš Sprčić, D., Upravljanje rizicima, Sinergija nakladništvo d.o.o., Zagreb, 2013., str. 7.

Tablica 1: Razlika između tradicionalnog i suvremenog upravljanja rizicima

[31]⁴³

ASPEKT	TRADICIONALNI PRISTUP	SUVREMENI PRISTUP
Kontinuitet	- ad hoc aktivnost, menadžment reagira nakon spoznaje o postojanju rizika	-procjena rizika je kontinuiran proces
Smjer djelovanja	-upravljanje rizicima usmjereno prema unutra, s težištem na rizike računovodstva, tradicionalno područje interne revizije -nekompetentno osoblje je primarni izvor rizika	-rizici su uključeni u upravljanje rizicima -neučinkoviti poslovni procesi su primarni izvor poslovnih rizika
Težište upravljanja	-težište upravljanja jesu financijsko-ekonomski rizici, a njihovo praćenje je zadatak posebne organizacijske jedinice	-uprava utvrđuje formalnu politiku rizika i preuzima odgovornost za procjenu i upravljanje poslovnim rizicima
Obuhvat	-upravljanje rizicima promatra se fragmentalno; svaka funkcija i područje analizira se odvojeno	-procjenjuju se stvarni izvori rizika, unaprijed; preventivno usmjereno upravljanje -neprihvatljive rizike reducirat na prihvatljivu razinu ili čak izbjegavati

Pojednostavljeno, najčešća definicija rizika uzima u obzir mogućnost gubitka, nastanak štete ili nastupanje nepovoljnog događaja. Ali, nema suglasja oko koncepta rizika [31].

S obzirom da mnoge situacije, kao i ekonomska stvarnost, uključuju i postojanje rizika, potrebna je opća definicija rizika. Za sve te situacije važan je krajnji ishod. Pri tom se smatra da rizik uključuje dvije neizostavne komponente: izloženost i

⁴³ Miroslav Drljača, Modeli upravljanja potpunom kvalitetom u funkciji povećanja poslovne izvrsnosti, Doktorska disertacija, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, 2010, str. 175.

neizvjesnost. Zato Holton⁴⁴ rizik definira kao izloženost pretpostavci koja uključuje neizvjesnost [31].

Sustav upravljanja rizicima može se definirati kao cjeloviti proces obuhvaćanja, mjerenja i nadziranja relevantnih i potencijalnih rizika te analiza s tim u vezi potencijalnih gubitaka.

Sustav upravljanja rizicima važan je alat za organizaciju koja želi biti konkurentna i efikasna. U isto vrijeme okvir je za postizanje zadanih ciljeva koje je donio menadžment. Strateški menadžment donosi viziju, misiju, zajedničke vrijednosti, strategije i ciljeve koji su vodilja u razvoju organizacije i institucija. Da bi se pojedina pitanja mogla definirati potrebno je odgovoriti na ključna pitanja i potom definirati rizike kako bi njima mogli upravljati. Nakon provedenog postupka identifikacije rizika radi se procjena kako bi se ustanovili mogući gubici. Stoga, menadžment organizacije treba upravljati rizicima tako da uskladi troškove upravljanja rizicima i koristi koje proizlaze iz ove aktivnosti, a odabrani pristup, prije svega, ovisi o karakteristikama organizacije [31].

Proces integriranog upravljanja rizicima može se opisati kroz nekoliko faza [30]⁴⁵:

1. Utvrđivanje situacije
2. Identifikacija i subjektivna kvantifikacija rizika
3. Analiza i objektivna kvantifikacija rizika
4. Odluke o upravljanju rizika.

Prilikom procesa integriranog upravljanja rizicima potrebno je utvrditi situaciju na način da se u aspekt promatranja uzme što više detalja i faktora kao što su lokacija, klima, zakonski propisi. Nakon toga se subjektivno pokušava identificirati rizik. Treba napomenuti da je to pokazatelj koji se ne može 'izmjeriti' te samo služi

⁴⁴ Gregory Holton – živi u Sjedinjenim Američkim Državama, u saveznoj državi Tennessee, doktor znanosti, menadžer za analizu rizika u First Enviroment, Inc, područje rada u modeliranju industrijskih procesa, analiziranje posljedica industrijske aktivnosti i rizika za zdravlje i okoliš. Desetljeće iskustva u radu u projektiranju i vođenju projekata koji uključuju istraživanje i procjenu industrijskih tehnologija, preko 60 publikacija.

⁴⁵ Miloš Sprčić, D., Upravljanje rizicima, Sinergija nakladništvo d.o.o., Zagreb, 2013. Str. 42.

za okvirnu identifikaciju rizika. Analizom se najčešće koriste metode statističke analize i metode sistemskih analiza. Takvu kvantifikaciju rizika možemo nazvati objektivnom kvantifikacijom jer izuzima subjektivne kvalitete.

Nakon svih analiza i identifikacija rizika potrebno je odlučiti o daljnjem postupanju prema istima. Postoji nekoliko pristupa upravljanja rizicima [30]⁴⁶:

1. Izbjegavanje rizika
2. Transfer rizika
3. Pasivno snošenje rizika
4. Strateško upravljanje rizicima.

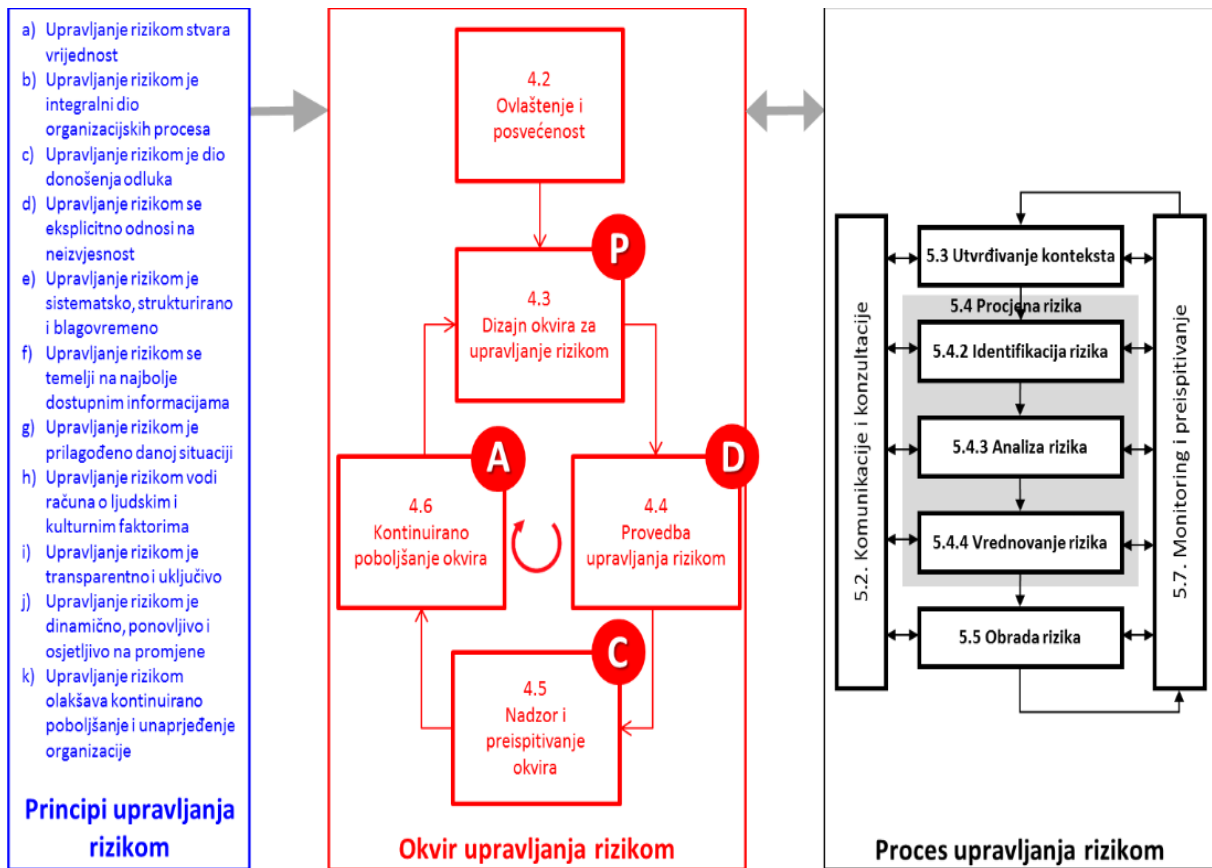
Sustav upravljanja rizicima treba promatrati kao podsustav sustava upravljanja organizacijom, koji zajedno s drugima čini jednu složenu interakciju, tj. sustav upravljanja organizacijom. „Sustav upravljanja rizicima može se definirati kao cjelovit proces obuhvaćanja, mjerenja i nadziranja relevantnih i potencijalnih rizika te analize s tim u vezi potencijalnih gubitaka.“ [32]⁴⁷

Prema normi ISO 31000:2009⁴⁸ sustav upravljanja rizicima je „Skup komponenata koje pružaju temelje i organizacijske aranžmane za projektiranje, implementaciju, monitoring, pregled i stalno poboljšanje upravljanja rizicima u cijeloj organizaciji.“ [33]

⁴⁶ Miloš Sprčić, D., Upravljanje rizicima, Sinergija nakladništvo d.o.o., Zagreb, 2013., str. 19.

⁴⁷ Osmanagić Bedenik Nidžara., Kriza kao šansa, Školska knjiga, Zagreb, 2003.,str. 59.

⁴⁸ ISO 31000:2009 donesena od strane Svjetske organizacije za standardizaciju, preporuča da organizacije razviju, primjene i kontinuirano poboljšavaju okvir rada čija je svrha integrirati proces upravljanja rizikom u sveopćem upravljanju organizacije

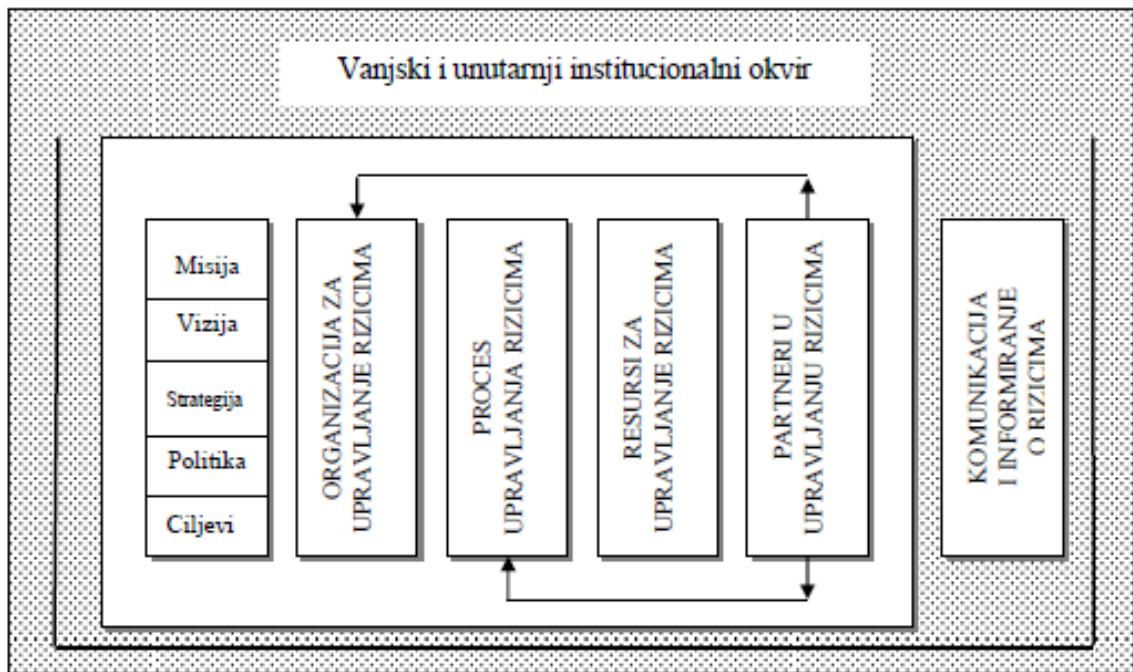
Slika 6. ISO 31000:2009 komponente

(Izvor: <http://www.hdkvaliteta.hr/file/articleDocument/documentFile/zdenko-adelsberger-upravljanje-rizicima-prema-iso-31000.pdf>, 18.8.2017.) [34]

Sustav upravljanja rizicima temelji se na načelima čiji obuhvat seže do utvrđivanja okvirnih načela, procesa upravljanja rizicima, kategorizacije rizika i organizacije sustava upravljanja rizicima. Okvirnim načelima utvrđuju se i dokumentiraju smjernice za politiku rizika, kao prvog strukturnog elementa sustava upravljanja rizicima. U okviru politike utvrđuje se odgovornost za sustav upravljanja. Okvirna načela pomažu u definiranju organizacijskog ustroja i odnosa, u okviru organizacije kao drugog strukturnog elementa sustava upravljanja rizicima, a utvrđuje se i sklonost organizacije riziku.

Okvirna načela upravljanja rizicima su⁴⁹ [35]:

1. Rizici su nužno povezani s postizanjem gospodarskog uspjeha.
2. Niti jedna aktivnost ili odluka ne smije povlačiti rizik opstanka organizacije.
3. Rizici prihoda moraju biti primjereno nagrađeni nastalom rentom.
4. Rizike treba usmjeravati putem instrumenata sustava upravljanja rizicima.

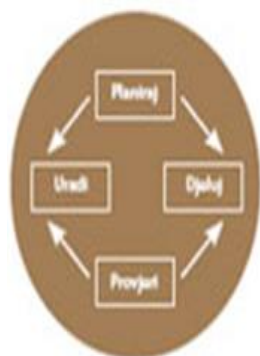

Slika 7. Strukturni elementi sustava upravljanja rizicima [36]

(Izvor: Na temelju: Marko Bešker, Sustav upravljanja organizacijom, Oskar, Zagreb, 2009, str. 15, Miroslav Drljača, Modeli upravljanja potpunom kvalitetom u funkciji povećanja poslovne izvrsnosti, Doktorska disertacija, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, 2010, str. 127.)

Sustav upravljanja rizicima sastoji se od strukturnih elemenata koje ima svaki sustav upravljanja i ima zadatak omogućiti upravljanje rizicima. U tom smislu upravljanje rizicima treba obuhvatiti: (Plan) Planiranje, (Do) Djelovanje, (Check) Kontrolu i (Act) Poboljšanje.

⁴⁹ Izvor: Drljača Miroslav, „Upravljanje rizicima faktor održivog uspjeha“, Zbornik radova 7. naučno-stručnog skupa s međunarodnim sudjelovanjem, Quality 2011, Mašinski fakultet Univerziteta u Zenici, Zenica, Neum, 2011, str. 399-404.

- **Planiraj** - Odredi opseg CI i procijeni povezane prijetnje, ranjivosti
- **Uradi** - Implementiraj i uspostavi kontrole za smanjenje rizika
- **Provjeri** - Procijeni učinkovitost kontrola i ispitaj mehanizam odgovora
- **Djeluj** - Poduzmi korektivne i preventivne mjere za poboljšanje ukupne zaštite

Slika 8. Životni ciklus upravljanja rizicima

(Izvor: <http://www.infotrend.hr/clanak/2012/11/objektivne-opasnosti-%E2%80%93-subjektivna-mjerila,75,972.html>, 16.7.2017.) [37]

Ove se aktivnosti ponavljaju u ciklusima, uvijek na višoj razini kvalitete sustava upravljanja rizicima, odnosno veće razine sigurnosti od štetnih posljedica eventualnih događaja [38].

„Proces upravljanja rizicima strukturni je element sustava upravljanja rizicima, što znači da bez njega sustav ne postoji i ne može djelotvorno funkcionirati. Proces upravljanja rizicima, također, se odvija u neprekinutim ciklusima. Svaki novi ciklus podiže razinu pouzdanosti procesa.“ [38]⁵⁰.

Analiza rizika uključuje procjenu ugroženosti od [39]⁵¹:

- Ljudskih gubitaka – procjenjuje se mogući broj smrtno stradalih zbog terorističkog napada
- Gospodarskih gubitaka – procjenjuje se s obzirom na važnost gospodarskog gubitka i/ili srozavanje kakvoće gospodarske djelatnosti te mogući učinci na okoliš
- Utjecaja na javnost – procjenjuje se s obzirom na utjecaj na povjerenje javnosti, tjelesne patnje i remećenje svakodnevnog života.

⁵⁰ Drljača Miroslav, Bešker Marko: ODRŽIVI USPJEH I UPRAVLJANJE RIZICIMA POSLOVANJA, XIV. savjetovanje SQM 2010, Centar za kvalitet Crne Gore i časopis Kvalitet, Br. 7-8, Poslovna politika, Beograd, Tivat, 2010., str. 7.

⁵¹ Članak 6. Zakona o kritičnim infrastrukturama, (NN 56/13)

Središnja tijela državne uprave, u suradnji s nadležnim regulatornim agencijama, u svom djelokrugu radi izrade analize rizika:⁵²

- provode postupak za identifikaciju kritičnih infrastrukture
- vode bazu podataka kritičnih infrastrukture
- utvrđuju sektorska mjerila za analizu rizika kritičnih infrastrukture
- izrađuju sektorsku analizu rizika poslovanja kritičnih infrastrukture.

Prilikom izrade uzimaju se u obzir postojeće procjene ugroženosti i prosudbe koje su izrađene na temelju drugih sektorskih propisa za druge takve sektorske kritične točke ukoliko one mogu utjecati na analizu rizika i planove osiguranja kritične točke od i u slučaju terorističkog napada. Nadalje, i relevantne osobe unutar kritične infrastrukture moraju napraviti analizu rizika te ona mora poslužiti kao okvir izradi Sigurnosnog plana. Pritom, kod izrade Sigurnosnog plana važno je da sva mjerodavna tijela i institucije međusobno surađuju te da svojim zajedničkim radom i angažmanom dovedu do najviše moguće mjere sigurnost građana [39].

3.4. Opće odredbe procjene ugroženosti od terorističkog napada

Zaštita javne infrastrukture i objekata obično se radi na temelju Procjene ugroženosti i Plana zaštite. No, prije bilo kakvog planiranja važno je napraviti prosudbu ugroženosti te analizirati rizike za svaki prostor koji je ugrožen, odnosno za svaku kritičnu točku javnog prostora. U tom kontekstu može se reći da je procjena ugroženosti proces kojim se procjenjuje vjerojatnost od pojave određenih štetnih događaja koji su identificirani kao opasnost i prijetnja na nekom unutarnjem ili vanjskom prostoru.

Unutar postupka prosudbe procjenjuje se stupanj ugroženosti određenog objekta te se na temelju spoznaja donosi stručno mišljenje. Rezultat prosudbe ugroženosti je sastavljanje dokumenta kojim je definirana provedba svih mjera zaštite koje se odnose na svaki pojedinačni objekt. Prilikom izrade prosudbe treba se uzeti u obzir poznata i prihvaćena pravila struke te zakonske regulative koje se odnose na sigurnosno djelovanje i privatnu zaštitu.

⁵² Članak 3. Zakona o kritičnim infrastrukturama, (NN 56/13)

3.5. Prosudba ugroženosti

Prosudba ugroženosti je postupak procjene vjerojatnosti događaja koji predstavljaju moguću opasnost i prijetnju po osobe, objekt, novac, vrijednosti, te poslovne procese. Svrha izrade prosudbe ugroženosti je prepoznavanje izvora i vrsta ugrožavanja, identifikacija uzroka i vrsta opasnosti, određivanja razine rizika, odnosno vjerojatnosti nastanka događaja koji predstavljaju opasnost, predviđanje vjerojatnosti i frekvencije njihovog pojavljivanja, određivanje veličine rizika, te smanjivanje rizika kroz određivanje optimalnih mjera zaštite i podizanje obrambene sposobnosti. [40]⁵³

Iz procjene ugroženosti nameće se kategorizacija objekta, odnosno, određuju se mjere zaštite. Izrada prosudbe ugroženosti bazira se na općim i posebnim podacima o objektu. Podaci koji se uzimaju u obzir su:⁵⁴ [41]

- vrsta
- namjena i izgled
- veličina
- broj prostorija
- smještaj objekta
- položaj u odnosu na okruženje
- pristupne putove objektu
- opća građevinska obilježja
- postojeća infrastruktura
- blizina policije, vatrogasaca ili zaštitarskih tvrtki
- vrsta aktivnosti koje se u objektu obavljaju
- visina vrijednosti robe koja se u objektu nalazi
- broj ljudi koji se povremeno ili stalno nalaze u objektu

Prosudba ugroženosti izrađuje se primjenom priznatih pravila u provedbi tehničke i tjelesne zaštite. Priznata pravila u provedbi tehničke zaštite, u smislu ovoga pravilnika, su odgovarajuće hrvatske norme, a u nedostatku hrvatskih normi

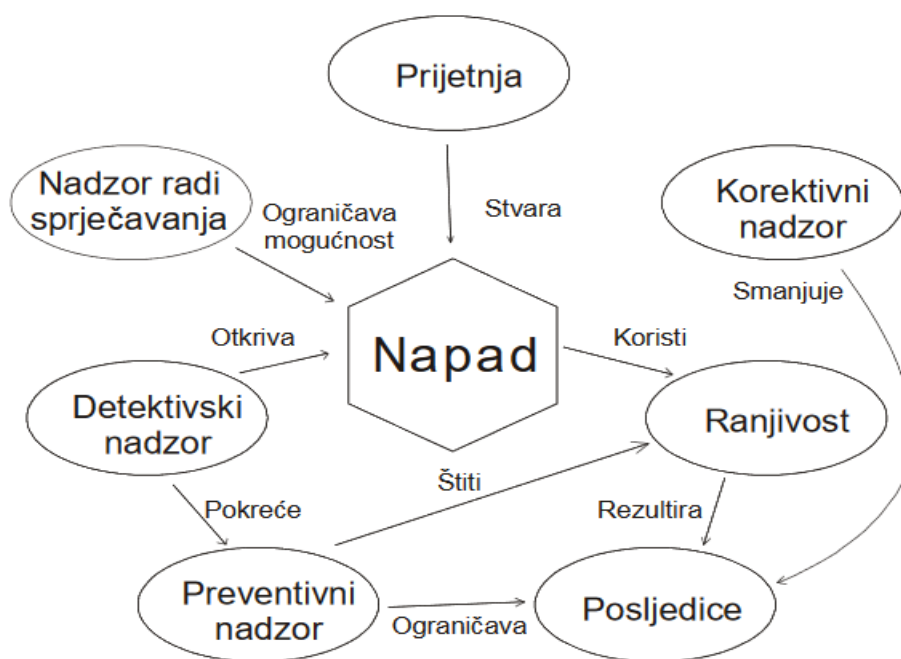
⁵³ Palčić Darko: „Izrada modela prosudbe ugroženosti poslovanja gotovim novcem i vrijednostima“, magistarski rad, Varaždin 2006., str. 78.

⁵⁴ Poljak Lovro: „Analiza i koncept zaštite financijske institucije“, Karlovac 2015., stranica 52-53.

primjenjuju se odgovarajuće europske, odnosno međunarodne norme (EN, IEC, ISO), odnosno druge specijalizirane norme, te prihvaćena pravila struke.⁵⁵

Na temelju Prosudbe ugroženosti, izrađuje se sigurnosni elaborat, odnosno, Sigurnosni plan. Sigurnosnim planom se određuje kolika će biti razina tjelesne i tehničke zaštite, te međusobna povezanost istih.

Prosudba ugroženosti i Sigurnosni plan čine sastavni dio projekta sustava tehničke i tjelesne zaštite.

Slika 9. Model analize prijetnji

(Izvor:

http://old.foi.hr/CMS_library/studiji/pds/mps/magistarski/Palacic_Model_prosudbe_ugrozenosti_poslovanja.pdf, 5.7.2017.) [42]

Cilj prosudbe ugroženosti je prepoznati vrstu ugrožavanja i moguće opasnosti te ustanoviti vjerojatnost pojavljivanja i veličina štete koja može nastati.

Sigurnost svakog poslovnog sustava mora biti prilagođena i usklađena rizicima. Proces određivanja koje su mjere sigurnosti najprikladnije u smislu efikasnosti i troškova, složen je i, ponekad, vrlo subjektivan proces.

⁵⁵ Članak 6. Pravilnik o uvjetima i načinu provedbe tehničke zaštite (NN 198/03)

3.6. Sigurnosni plan zaštite kod terorističkih i drugih prijetnji

Sigurnosni plan temelji se na zakonskim odredbama Zakona o kritičnim infrastrukturama⁵⁶ i Zakona o privatnoj zaštiti.⁵⁷ Ovaj dokument iznimno je važan za sigurnost javnih objekata i površina. Iz navedenog razloga Sigurnosni plan treba biti povjerljiv, cjelovit, sadržajan u smislu kadrovskih, materijalnih, informacijsko-komunikacijskih rješenja i u smislu sigurnosnih mjera koje su ključne za neprestano funkcioniranje i djelovanje kritičnog objekta ili površine. Sigurnosni plan i Prosudbu ugroženosti izrađuju stručnjaci različitih specijalnosti pri čemu svaki daje doprinos planu zaštite.

Sigurnosni plan u svojem najopćenitijem smislu najmanje treba sadržavati:

- Identifikaciju važnih dijelova ili objekata mreže.
- Provedbu analize rizika koja treba biti utemeljena na scenarijima velikih prijetnji, ranjivosti svakog objekta, sustava, mreža i funkcionalnosti te mogućim posljedicama u redovnom radu. Također, treba navesti mogućnost prestanka rada kritičnog objekta, uključujući i rizik od napuštanja lokacije kritičnog objekta.
- Identifikaciju, odabir i određivanje svih potrebnih mjera i postupaka za smanjivanje ranjivosti i osiguranje djelovanja svih utvrđenih kritičnih dijelova ili objekata mreže. Pritom, treba razlikovati stalne sigurnosne mjere i postupke (tehnički, organizacijski, komunikacijske mjere i mjere i postupci ranog upozoravanja i jačanja svijesti) koje određuju neizbježne troškove u sigurnosti i kontinuirano se primjenjuju. Također, treba razlikovati stupnjeve sigurnosne mjere koje se aktiviraju ovisno o jačanju prijetnji.

⁵⁶ Članak 12. Zakona o kritičnim infrastrukturama (NN 56/13)

⁵⁷ Članak 1. Zakona o privatnoj zaštiti (NN 68/03, 31/10, 139/10)

Plan treba utvrditi i stupnjeve sigurnosti koji se odnose na trenutno stanje sigurnosti, tj. ugroženosti. Stupnjevi sigurnosti, odnosno ugroženosti dijele se po brojevima [43]:

- Zeleno – normalno stanje
- Narančasto – stanje povećane ugroze
- Crveno – stanje velike ugroze⁵⁸

Za svaku razinu sigurnosti točno se određuje plan načina osiguranja, postupanja i interveniranja, potreban broj djelatnika zaštite, izvještavanje nadležnih službi, interakcijski nadzor, poduzimanje hitnih mjera prevencije te odgovorna osoba.

Kod razine zeleno provode se uobičajene mjere osiguranja (selektivni pregledi osoba i vozila, zaštitari su naoružani i opremljeni uobičajenom opremom, bez povećanja broja osoba na osiguranju).

Kod razine narančasto poduzimaju se pojačane mjere osiguranja. Uz svakodnevnu opremu zaštitari nose zaštitne prsluke, po potrebi balističke kacige, pregledi se obavljaju uz pomoć pasa, radi se pregled pretežitog broja vozila i osoba koje ulaze u štice objekta (obavezno dostava, posjete), mogući povećani broj zaštitara na radnim mjestima.

Kod razine crveno obvezno je nošenje zaštitnih prsluka, balističkih kaciga, plinske maske, povećani broj zaštitara, ustrojavanja dodatnih mjesta nadzora (nova stražarska mjesta na rizičnim lokacijama unutar štice objekta), obvezni sigurnosni pregledi svih osoba i vozila koje ulaze u štice objekta, suspendiranje mogućnosti ulaska u objekt određenim kategorijama vozila (stranke i slično koje ne trebaju nužno ulaziti u objekt s vozilom) i tako smanjiti rizik.⁵⁹

Plan se revidira po svakoj promjeni koja se odnosi na objekt. Najmanje se treba jednom godišnje revidirati Plan. Pritom, kod izrade Sigurnosnog plana važno je da sva mjerodavna tijela i institucije međusobno surađuju te da svojim zajedničkim radom i angažmanom dovedu do najviše moguće mjere sigurnost građana [41]⁶⁰.

⁵⁸ Phill McNaull, Loraine Loy: „Risk Management“, prosinac 2008., str. 22.

⁵⁹ Osobne bilješke s nastave iz kolegija „Tjelesna zaštita“.

⁶⁰ Članak 13. Zakona o kritičnim infrastrukturama, (NN 56/13)

Sigurnosni plan se treba implementirati individualno, organizacijski i među-organizacijski. To se postiže u nekoliko koraka:[44]⁶¹

1. Komponente plana – sigurnosni plan treba ciljano smanjivati rizik, stoga ima najmanje tri zadatka (bazirano prema procjeni ugroženosti):

- Smanjivanje razine prijetnje
- Identificiranje slabosti
- Poboljšavanje razine sigurnosti

Sigurnosni plan bi trebao obuhvaćati dnevne radnje i protokole za koordiniranje specifičnim situacijama.

2. Podjela odgovornosti i resursa za implementiranje Sigurnosnog plana – da bi osigurali implementiranje plana, sigurnosne rutine moraju biti integrirane u svakodnevne aktivnosti što znači da trebamo:

- Uključiti procjenu ugroženosti i sigurnosne faktore u dnevni raspored
- Identificirati i analizirati moguće sigurnosne incidente
- Podjeliti odgovornosti i obveze
- Podjeliti resurse (npr. vrijeme, novac za sigurnost)

3. Izrada plana – nakon izrade procjene ugroženosti, vidljivi su mogući propusti i opasnosti. S obzirom da teško možemo pokriti sve opasnosti i prijetnje, trebali bi:

- Odabrati nekoliko prijetnji – kategorizirati prijetnje koje smo naveli, bile aktualne ili moguće, koristeći jedno od kriterija:
 - Uočiti najozbiljniju prijetnju (smrtne situacije)
 - Uočiti najvjerojatniju (ako je organizacija slična našoj bila napadnuta)
 - Prijetnje koje najviše odgovaraju našim slabostima (jer najveći rizik dolazi od naših slabih točaka)

⁶¹ Protection International Research and Training Unit Research and text by Enrique Eguren Fernández and Marie Caraj Protection International, 2009, str.78.

- Lista relevantnih slabosti – slabosti objekta/kompleksa trebaju biti navedeni, ali treba imati na umu da neke ranjivosti ne odgovaraju specifičnim prijetnjama (primjer u nastavku)

Primjer:⁶²

Direktor organizacije dobije prijetnju smrću. Organizacija provodi Procjenu ugroženosti i Sigurnosni plan i navodi ranjivosti i prijetnje. Organizacija odluči provesti sljedeće sigurnosne mjere: osigurati sve ormariće, ugraditi željezne rešetke za zaštitu prozora ureda, tražiti nove mobitele za najizloženije članove i javno osuditi prijetnje smrću.

Postavlja se pitanje kako će sve te mjere zapravo smanjiti specifičnu prijetnju smrću protiv direktora? Iako je važno osigurati ormar, neće smanjiti prijetnju. Isto vrijedi i za željezne šipke na prozorima. Što bi mogli učiniti protiv snajpera ili bombe? Kako će mobitel smanjiti taj rizik?

Bilo bi korisnije smanjiti direktorovu izloženost prilikom putovanju s posla doma i obrnuto ili tokom vikenda. To su ranjivosti koje se moraju prve identificirati jer su puno bitnije i povezuju se s prijetnjom.

3.6.1. Primjer prosudbe ugroženosti, rizika i sigurnosni plan za javni objekt

Izmišljeni, zatvoreni poslovni objekt kritične infrastrukture u službi je javnog djelovanja. Radi se o jednom od Ministarstva u kojem je zaposleno preko 400 zaposlenika. Svakodnevno kroz objekt prođe preko 1000 ljudi sa svrhom preuzimanja određenih dokumenata i dobivanja informacija. Objekt je veličine 1000 metara kvadratnih, te se nalazi u užem centru grada. Oko objekta se nalazi ulica koja vodi do ulaza i okolne zgrade koja se nalazi 30 metara od ulaza u kompleks. Sa zadnje strane objekta, kao i s bočnih strana, sagrađen je zid visine od 3 metra sa bodljikavom žicom na vrhu. S obzirom na udaljenost okolne zgrade, ne postoji rizik direktnog upada sa zgrade u štice objekta. Postoji mogućnost napada dalekometnim oružjem. Napad na navedeni objekt te otuđenje dokumentacije vezane uz rad javnog objekta predstavljalo bi ugrozu vezanu za sigurnost, ali i na cijeloj

⁶² Protection International Research and Training Unit Research and text by Enrique Eguren Fernández and Marie Caraj Protection International, 2009, str. 76.-78.

državnoj razini, a što se posebno odnosi na sektor u kojem javna ustanova djeluje. Sredstva koja se u javnoj ustanovi nalaze iznimno su bitna te mogućnost zloupotrebe sredstava iz javne ustanove može biti velika, a to se može identificirati kao dodatna opasnost.

Također, od velikog značaja je i oprema koja se nalazi u javnim ustanovama te bi njezino otuđivanje ili oštećenje onemogućilo obavljanje redovnih aktivnosti javne ustanove. Iz navedenog razloga javne ustanove su iznimno važni objekti koje je potrebno adekvatno zaštititi.

Uvidom u evidenciju javnog objekta koji je predmet analize utvrđeno je da u razdoblju od pet godina nisu evidentirani teži oblici ugroze objekta. Zabilježene su intervencije vezane uz buku i galamu te razbijanje imovine u krugu. Također, zabilježene su intervencije vezane uz provale i pokušaj provala u ostale zgrade proizvodnog i skladišnog dijela kompleksa, ali ne i u objekt koji ima status kritične infrastrukture.

Obzirom na vrstu i brojnost pruženih intervencija stanje sigurnosti je na zadovoljavajućoj razini. Identificiran je blagi porast incidentnih događaja, a to za sada ne utječe na stvarno stanje sigurnosti.

Obzirom na vrstu ugroze i način uništenja na objektu postoji više mogućnosti, više mogućih posljedica za zdravlje i funkcioniranje društva te učinkovito djelovanje državne vlasti. Unutar objekta smješteni su podaci koji se vode kao tajni. Dokumentacija s takvim podacima se čuva u zaključanom sefu unutar administrativnog dijela zgrade. Ključevi sefa su kod tajnice kabineta ministra, dok pristup podacima imaju samo ministar, zamjenik ministra, šef kabineta i njegov ovlaštenik.

Uništenje i krađa tih podataka dovela bi do direktnog ugrožavanja nacionalne sigurnosti. Nadalje, uništenje ili krađa opreme onemogućila bi normalno funkcioniranje javne ustanove te provođenje iznimno važnih aktivnosti koje ova ustanova rad.

U slučaju terorističkog napada na objekt koji uključuje upotrebu eksploziva ili kemijskih sredstava došlo bi do ugroženosti zdravlja i/ili života zaposlenika u javnoj

ustanovi, ali i svih građana koji bi se zatekli u trenutku terorističkog napada u toj ustanovi ili bližoj okolici. Posljedice terorističkog napada mogu se očitovati i u izbijanju požara. Takve posljedice ugrozile bi sam objekt i imovinu u objektu, odnosno dovele bi do velike mogućnosti uništenja objekta te materijalne i nematerijalne imovine.

Postojeće mjere zaštite očituju se u tjelesnoj i tehničkoj zaštiti objekta. Tjelesni oblik zaštite provodi se od strane zaposlenika iz licencirane zaštitarske tvrtke, a njihov je rad organiziran u smjenama. Na ulazu u cjelokupni kompleks smještena je posebna zgrada u kojoj se nalazi zaštitar. Radi se u četiri smjene te je u smjeni minimalno 2 zaštitara. Obveze zaštitara su provjera identiteta osoba, davanje upozorenja i zapovjedi, privremeno ograničenje slobode kretanja, pregled osoba, predmeta i prometnih sredstava, osiguranje mjesta događaja, uporaba zaštitarskog psa, uporaba tjelesne snage i vatrenog oružja. Zaštitari u pravilnim intervalima od 30 minuta vrše fizički obilazak kruga cjelokupnog kompleksa s posebnim naglaskom na objekt kritične infrastrukture. Ukoliko postoji potreba, intervali obilaska su češći, a u radni nalog se upisuju točni obilasci objekta.

Objekt je pod prvim stupnjem tehničke zaštite.

Tehnička zaštita objekta obavlja se na slijedeći način:

- Mehanička i tehnička zaštita kojom se na licu mjesta zvučno ili svjetlosno signalizira ulazak u štíćeni prostor (unutarnja sirena sa vlastitim napajanjem i bljeskalicom, zvučni izlaz 90 db, postavljena na ulaz u kompleks i na ulaz u štíćeni prostor)
- Povezanost sa centralnim dojavnim sustavom (jednolinijski IP prijemnik za dojavne centre)
- Nadzor ulaska u objekt obavlja zaštitar kojemu se stranke javljaju prilikom ulaska u krug
- Vanjski krug kompleksa obuhvaćen je video nadzorom koji se nalazi na ulazu u objekt, te na uglovima objekta (kamera u boji na pločici, standardna rezolucija 380 TVL)

- Sam objekt kritične infrastrukture s vanjske se strane nadgleda s dvije kamere, od kojih je jedna usmjerena na ulaz u objekt (kamera u boji na pločici sa mikrofonom za ugradnju u PIR detektor, rezolucije 380 TVL)
- Unutar objekta na svakom katu u hodnicima zgrade nalazi se još jedna video kamera koja promatra cijeli hodnik (kamera u boji na pločici sa mikrofonom za ugradnju u PIR detektor, rezolucije 380 TVL)
- U prostoriji zaštitara se nalaze monitori na kojima se prikazuju snimke video nadzora
- U hodnicima, na svakom katu, objekta kritične infrastrukture instaliran je hidrant, a završava bubnjem s namotanim cijevima stalnog presjeka i mlaznicom, 8 protupožarnih aparata tipa S9 na svakom katu te optičkim detektorom dima tako da su reflektor i deflektor postavljeni na visinu od 10 centimetra od stropa, usmjereni jedan nasuprot drugom
- Pristup vozilima je ograničen na vozila s dozvolom ulaska koja ulaze na jedan ulaz
- Na ulazu su rampe koje se podižu nakon provlačenja kartice ili aktiviranje od strane čuvara
- Prostor oko rampi je pokriven sustavom video nadzora.

Obzirom da se radi o objektu koji je od iznimne važnosti za građane i državu, Zakon o privatnoj zaštiti, čl.40 predlaže čuvanje objekta uključivanjem i oružja. U navedenom objektu čuvaju se različiti dokumenti koji imaju status tajnosti. Oprema u objektu je iznimno važna te je njezino očuvanje od uništenja i otuđenja iznimno važno.

Bilo koji oblik napada na objekt i dokumentaciju predstavljao bi ugrozu za normalno funkcioniranje sustava, razvoj gospodarstva te bi bio opasnost za život i zdravlje ljudi i imovine u većem obimu. Poradi navedenog treba postaviti zahtjev da se izda dopuštenje da se za čuvanje navedenog objekta može nositi propisana vrsta kratkog vatrenog oružja.

4. ZAKLJUČAK

Pitanje sigurnosti u suvremenom društvu iznimno je važno. U tom kontekstu važno je i razumijevanje načina na koji se može zaštititi čovjek, odnosno način na koji se mogu smanjiti rizici ugroze ljudi, njihove imovine i materijalnih objekata. Razumijevanje sigurnosti te upravljanje sigurnošću ne odnosi se samo na poslovni svijet, već je to pitanje koje se sve više odnosi na javnost, odnosno na građane. Upravo su građani najčešće žrtve terorističkih napada koji nemaju nikakve veze s ciljevima terorističkih skupina, nego se radi o neselektivnim ciljevima.

Upravljanje sigurnošću, zapravo, znači upravljanje rizicima, odnosno identifikaciju rizika, stupnja rizičnosti te izradu plana kojim će se smanjiti mogućnost realizacije rizične situacije, odnosno plana kojim će se povećati sigurnost svih sudionika u rizičnoj situaciji. Da bi se kvalitetno planirala sigurnost u javnim objektima i na javnim površinama, važno je identificirati sve čimbenike ugroze, način na koji oni ugrožavaju sigurnost te sukladno rezultatima objektivnim analiza donijeti plan podizanja sigurnosti privatne zaštite.

Terorizam je jedna od ugroze koju je teško planirati, ali koja je iznimno opasna za sigurnost ljudi i objekata. Budući da se sve češće⁶³ i na sve manje očekivanim mjestima pojavljuje, poput zadnjeg napada u Barceloni gdje vozač kombija pregazio ljude, posvećuje mu se velika pažnja što znači da stručnjaci nastoje prodrijeti u logiku terorističkih napada, ali i čitati poruke koje teroristi šalju putem društvenih mreža,

⁶³ Teroristički napad u Berlinu 2016. – teroristički napad u Berlinu dogodio se 19. prosinca 2016. godine. Meta napada bili su civili, a oružje napada bilo je motorno vozilo marke Scania. Napad se dogodio tijekom božićnog sajma na velikom trgu Breitscheidplatz Poginulo je 12 ljudi, a 56 ih je bilo ranjeno.. Islamska država preuzela je odgovornost za napad.
Teroristički napad u Bruxellesu 2016. – Teroristički napad u Bruxellesu, dogodio se 22. ožujka 2016. godine. Radi se o koordiniranom terorističkom napadu koji se dogodio na dvije lokacije, u Zračnoj luci Bruxelles gdje je prva bomba eksplodirala kod prijavnog puta, a druga pored trgovine Starbucks. Drugi napad se odvio u podzemnoj željeznici. Meta napada bio je srednji vagon željeznice kojoj je jedna od idućih postaja bila ona ispod središta europske komisije Poginulo je 35 civila, a 340 ih je bilo ranjeno.
Teroristički napad u Parizu 2015. – Teroristički napad u Parizu u studenom 2015. bio je koordinirani teroristički akt na šest mjesta u centru Pariza, koji se dogodio 13. i 14. studenog 2015., s najmanje 129 smrtno nastradalih od koji je poginulo oko 80 osoba na rock koncertu a ostale osobe na drugim lokacijama u Parizu. Oko 300 osoba je povrijeđeno, od kojih 80 kritično.
Napadi 11. rujna 2001. – Oteta su 4 aviona od strane Al-Qaide Dva su udarila u Svjetski trgovački centar na Manhattanu u New Yorku, po ubrzo nakon čega su se oba nebodera srušila. Treći je zrakoplov udario u Pentagon. Četvrti se zrakoplov srušio u ruralnom dijelu općine Somerset u Pennsylvaniji 130 km istočno od Pittsburga nakon što su putnici pružili otpor otimačima. Poginulo je 2996 ljudi, a ranjeno 6000.

pritom šireći strah i paniku među građane. No, osim što se nastoji razumjeti logika terorista, sve veća se pažnja posvećuje planu sigurnosti.

Podizanje sigurnosti u objektima i izvan njih te podizanje razine zaštite ljudi postaje sve važnije pitanje u javnom prostoru. To sa sobom donosi brojna pitanja koja se odnose na uvođenje različitih uređaja i drugih mjera zaštite kojima bi se spriječili teroristički napada te time smanjio broj žrtava terorističkih napada.

U ovom radu je iznijet problem sigurnosti jedne javne ustanove te njezina ugroženost od terorističkih napada. No, u toj ustanovi kao i u brojnim hrvatskim ustanovama još uvijek ne funkcionira sigurnosni sustav te se još uvijek ne koriste suvremene mogućnosti kojima bi se podigla razina svih osoba koje rade u javnim ustanovama, ali i građana koji koriste usluge javnih ustanovama. Iako Hrvatska ne prednjači u ekonomskom, gospodarskom i vojnom smislu, i dalje se nalazi u Europskoj uniji i 'neprijatelj' je teroristima. Korištenjem najviših mjera tehničke i tjelesne zaštite u objektima, kao i preventivnim mjerama, smanjuje se mogućnost napada kao i moguće posljedice terorističkog djelovanja. Kako bi zaštitili kritičnu infrastrukturu, kao i nevine ljude, potrebno je da cijeli sustav funkcionira. To podrazumijeva uspostavu sustava zaštite kritične infrastrukture uz uvažavanje i primjenu postojećih mjera, planova i nadležnosti, jačanje civilne zaštite, jačanje nadzora na mogućim cyber napadima, informiranje građana i pravnih osoba, jačanje sustava nadzora i zaštite, prilagođavanje postojećih koncepata u području nacionalne sigurnosti zakonskog okvira za uspostavljanje sustava upravljanja u izvanrednim i kriznim situacijama, a time i u slučaju terorističkih aktivnosti.

Sve više država posebnu pažnju posvećuje terorizmu i osiguranju svojih javnih površina od mogućih terorističkih napada. Iako su teroristi često ispred predviđanja o terorističkim napadima, važno je istaknuti da dobro osiguranje i dobro korištenje svih mogućnosti koje su danas na raspolaganju može doprinijeti većoj sigurnosti građana.

Međutim, važno je osmisliti planove sigurnosti na temelju stvarnih opasnosti te na temelju iskustva u drugim državama. Plansko djelovanje i sustav sigurnosti trebao bi što je moguće manje biti rezultat subjektivnog mišljenja, odnosno trebao bi što više uključivati stvarne činitelje kao što su odgovor Republike Hrvatske na prijetnju terorizma, obilježja suvremenog terorizma kao prijetnje nacionalnoj sigurnosti, mjere

borbe protiv terorizma, koordinacija, provedba i usavršavanje Nacionalne strategije za prevenciju i suzbijanje terorizma.

LITERATURA

- [1] Zakon o privatnoj zaštiti – (NN 68/03, 31/10, 139/10)
- [2] Pravilnik o uvjetima i načinu provedbe tjelesne zaštite – (NN 45/2005)
- [3] Pravilnik o uvjetima i načinu provedbe tehničke zaštite (NN. br.198/03.)
- [4] Palačić Domagoj, Sustavi upravljanja sigurnošću. – Zagreb: IPROZ, 2007.,
ISBN 9789536026517
- [5] Petersen Dan.: Safety management: A human approach. - Des Plaines: American Society of Safety Engineers, 2001., ISBN 188558136X 9781885581365
- [6] <https://sites.suffolk.edu/jstraka/files/2015/10/Fukushima-Daiichi-Nuclear-Plant.jpg>,
21.9.2017.)
- [7] Nuklearna nesreća, https://hr.wikipedia.org/wiki/Nuklearna_nesre%C4%87a,
17.9.2017.
- [8] Natural disaster, https://en.wikipedia.org/wiki/Natural_disaster , 17.9.2017.
- [9] Organizirani kriminal, https://hr.wikipedia.org/wiki/Organizirani_kriminal,
16.9.2017.
- [10] Božinović Davor, Globalna sigurnost, sigurnosni izazovi u 21. stoljeću, Narodne novine, Zagreb, 2016., ISBN 9789532342321
- [11] Stefan Troendle, Palermo /Anto Janković: „Ubojstvo koje je promijenilo Italiju“, <http://www.dw.com/hr/ubojstvo-koje-je-promijenilo-italiju/a-15969798>, 19.9.2017.
- [12] <http://www.dw.com/hr/ubojstvo-koje-je-promijenilo-italiju/a-15969798>, 19.9.2017.
- [13] Martina Bolšec: „Katastrofa na istoku“, <http://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/prije-godinu-dana-istocni-dio-hrvatske-pogodile-su-katastrofalne-poplave---385312.html>,
19.9.2017.

[14]

https://hr.wikipedia.org/wiki/Poplave_u_isto%C4%8Dnoj_Hrvatskoj_u_svibnju_2014.,
19.9.2017.)

[15] Nesreća u Bhopalu, https://hr.wikipedia.org/wiki/Nesre%C4%87a_u_Bhopalu,
20.9.2017.

[16]<http://www.hazud.hr/portal/wp-content/uploads/2016/04/%C4%8Cernobil-nuklearna-katastrofa-640x360.jpg>, 20.9.2017.

[17] Černobilska katastrofa,

https://hr.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cernobilska_katastrofa, 20.9.2017.

[18] Risk Assessment, A How-To Guide to Mitigate Potential Terrorist Attacks Against Buildings, FEMA 452, January 2005.

[19]https://en.wikipedia.org/wiki/1998_United_States_embassy_bombings,
20.9.2017.

[20] Terorizam, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Terorizam>, pristupljeno 10.06.2017.

[21] Što je terorizam?, <http://www.os-popovaca.skole.hr/web/8bd/terorizam/documents/26.html>, pristupljeno 1. lipnja 2017.

[22] Wilkinson Paul, Terorizam protiv demokracije, Zagreb, Golden marketing, 2002.
str. 87, ISBN 9532121129

[23] Primorac Igor, Etika na djelu, Zagreb, Kruzak, 2006., ISBN 9536463806

[24] Derenčinović, D. (2002) *Ogledi o terorizmu i antiterorizmu*, Zagreb, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

[25] The United Nations Office on Drugs and Crime and Terrorism Prevention,
www.unodc.org/terrorism_definitions.html, 18.9.2017.

[26] Niniah Stephen, Prema definiciji terorizma. u: Coady, T. i O' Keefe, M. (ur.)
Terorizam i pravednost, Zagreb, Kruzak, 2004., ISBN 9536463423

- [27] Kromschrödre Bernd., Lück Wolfgang, Grundsätze risikoorientierter Unternehmensüberwachung, Der Betriev, Berlin 1998., Nr. 32/1998., str. 1573-1576.
- [28] Kereta Josip, Upravljanje rizicima, RRIF, broj 8, Zagreb, 2004.
- [29] Deželjin, Josip, Dujanič Marčelo, Tadin Hrvoje, Vujić Vidoje, Poduzetnički menadžment, M.E.P. Consult, Zagreb, 2002., ISBN 953-6807-11-4
- [30] Sprčić Miloš, Upravljanje rizicima, Sinergija nakladništvo d.o.o., Zagreb, 2013., ISBN 9789536895526
- [31] Drljača Miroslav, Modeli upravljanja potpunom kvalitetom u funkciji povećanja poslovne izvrsnosti, Doktorska disertacija, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, 2010.
- [32] Osmanagić Bedenik Nidžara., Kriza kao šansa, Školska knjiga, Zagreb, 2003., ISBN 9789530303386
- [33] ISO 31000:2009 Risk management - Principles and guidelines (Upravljanje rizicima - Načela i smjernice)
- [34] <http://www.hdkvaliteta.hr/file/articleDocument/documentFile/zdenko-adelsberger-upravljanje-rizicima-prema-iso-31000.pdf> , 18.8.2017.
- [35] Hornung, K, Reichmann Thomas, Diederichs Marc,,: „Riskomanagement,“ Controlling, No. 7, 1999, str. 317-325.
- [36] Bešker Marko, Sustav upravljanja organizacijom, Oskar, Zagreb, 2009, str. 15.
- [37]<http://www.infotrend.hr/clanak/2012/11/objektivne-opasnosti-%E2%80%93-subjektivna-mjerila,75,972.html>, 16.7.2017.
- [38] Drljača Miroslav, Bešker Marko: ODRŽIVI USPJEH I UPRAVLJANJE RIZICIMA POSLOVANJA, XIV. savjetovanje SQM 2010, Centar za kvalitet Crne Gore i časopis Kvalitet, Br. 7-8, Poslovna politika, Beograd, Tivat, 2010.
- [39] Zakon o kritičnim infrastrukturama, (NN 56/13)

[40] Palčić Darko: „Izrada modela prosudbe ugroženosti poslovanja gotovim novcem i vrijednostima“, magistarski rad, Varaždin 2006.

[41] New protection manual for human right defenders, Protection International, Brussels, 2009, ISBN 978-2-930539-00-3

[42]http://old.foi.hr/CMS_library/studiji/pds/mps/magistarski/Palacic_Model_prosudbe_ugrozenosti_poslovanja.pdf, 5.7.2017.

[43] Phill McNaull, Loraine Loy: „Risk Management“, <http://www1.hw.ac.uk/insurance/risk-management-policy.pdf> , 2008.

[44] Čakija Dejan, Modeliranje sustava zaštite šticeenog objekta numeričkom analizom ugroženosti,
http://www.fer.unizg.hr/_download/repository/KDI%2C_Dejan_Cakija.pdf ,
pristupljeno 4. lipnja 2017.

POPIS SLIKA

Slika 1. Nuklearna katastrofa u Fukushimi	12
Slika 2. Ubojstvo suca Falconea, njegove supruge i tri tjelohranitelja	14
Slika 3. Poplavljena mjesta u istočnoj slavonij 2014.	15
Slika 4. Katastrofa u Černobilu	16
Slika 5. Bombaški napad u glavnom gradu Kenije 1998.	19
Slika 6. ISO 31000:2009 komponente.....	28
Slika 7. Strukturni elementi sustava upravljanja rizicima [36].....	29
Slika 8. Životni ciklus upravljanja rizicima	30
Slika 9. Model analize prijetnji	33

POPIS TABLICA

Tablica 1: Razlika između tradicionalnog i suvremenog upravljanja rizicima	25
--	----